

CHALMERS

En innerstad tillgänglig för alla

En utredning av kommersiella fastigheter i Göteborgs stadskärna

MIKAELA OLSSON NORDLUND

FRIDA VIKER

EXAMENSARBETE

Teknologikandidatprogrammet Affärsutveckling och entreprenörskap inom byggsektorn

Institutionen för arkitektur

CHALMERS TEKNISKA HÖGSKOLA

Göteborg 2014

En innerstad tillgänglig för alla

En utredning av kommersiella fastigheter i Göteborgs stadskärna

MIKAELA. OLSSON NORDLUND
FRIDA. VIKER

An inner city accessible for all
An investigation of commercial businesses in Gothenburg's city centre
MIKAELA. OLSSON NORDLUND, 1991
FRIDA. VIKER, 1992

© MIKAELA. OLSSON NORDLUND & FRIDA. VIKER

Department of Architecture
Chalmers University of Technology
SE-412 96 Göteborg
Sweden
Telephone + 46 (0)31-772 1000

Omslag:

Modifiering av pictogram för funktionsnedsättningarna: svårt att röra sig, svårt att se, svårt att höra, svårt att förstå samt astma/allergi, vilka behandlas i rapporten. Bilderna är hämtade från www.pictogram.se i verktyget PictoOnline.

Chalmers
Göteborg, Sweden 2014

Sammandrag

Det här examensarbetet behandlar tillgängligheten för funktionsnedsatta i Göteborgs innerstad och kartlägger kommersiella verksamheters tillgänglighet och de problem som kan uppstå vid arbetet med tillgänglighet. Göteborg är en gammal stad vilket kommunen vill låta bibehållas, detta skapar svårigheter för arbetet med tillgänglighetsanpassning. Idag har cirka 20% av Sveriges befolkning någon typ av funktionsnedsättning vilket visar på det stora behovet och varför kommersiella verksamheter bör anpassa sig även efter dem. Både muntliga intervjuer och intervjuer per e-post har gjorts för att få en bred bild av det arbete som görs idag samt för att finna idéer och lösningar till problemen. Detta har använts i kombination med webbaserat material från olika handikapporganisationer och myndigheter för att få den bakgrundsinformation som krävs för att förstå tillgänglighet och vad det innebär i en stadskärna. Det finns än idag okunskaper om hur tillgänglighet kan löna sig för verksamheterna och vad enkelt det i många fall är att åtgärda eventuella brister. Inventeringar har därför genomförts för 10 kommersiella verksamheter på uppdrag av Innerstaden Göteborg, ISG, enligt Västra Götalandsregionens databas Tillgänglighetsdatabasen 2.0, TD 2.0. Den utgår från Boverkets Enkelt avhjälpna hinder, HIN, vilket också kommer behandlas i rapporten. TD-verktyget och dess funktion har utvärderats för att möjliggöra framtida arbete och förbättringar med hjälp av verktyget. Arbetet med tillgänglighet har pågått länge utan att undanröja de enkelt avhjälpna hinder som finns. Som en motivation och ett hjälpmedel till ökat intresse för tillgänglighet och inventeringar har två typer av certifieringar utretts. Valet föll på en kombination av de båda för att även kunderna ska få vara med och visa intresse och påverka tillgängligheten i verksamheterna. Bra marknadsföring och intressanta och motiverande certifieringar samt andra typer av arbeten, som kan visa på lönsamheten med tillgänglighet, är av stor vikt för att bryta det mönster som finns idag och för att innerstaden skall bli tillgänglig för alla.

Nyckelord: Tillgänglighet, Funktionsnedsättning, Tillgänglighetsdatabasen, Inventering, Fastighetsägare, Butiksägare, Enkelt avhjälpna hinder

Abstract

This thesis deals with the accessibility for the disabled in Gothenburg inner city and maps commercial businesses accessibility and problems that may arise during the work with accessibility. Gothenburg is an old city and the municipality wants it to be preserved, this creates difficulties for the work of improving accessibility. Today, approximately 20% of Sweden's population has some kind of disability, which demonstrates the great need and the reason why commercial businesses must adapt to them. Both oral interviews as well as email interviews has been performed to provide an overview of the work done today as well as find ideas and solutions to problems. The interviews has been used in combination with web-based material from various disability organizations and authorities to get the background needed to understand the availability and what it means in a city center. There is still a lack of knowledge in how improved accessibility can pay off for businesses and how easy it often is to remedy any deficiencies. Inventories have therefore been carried out for 10 commercial businesses on behalf of the company "Innerstaden Göteborg", ISG, according to Västra Götaland's database "Tillgänglighetsdatabasen" 2.0, TD 2.0. It is based on Boverkets "Enkelt avhjälpta hinder", which will also be discussed in the report. The TD-instrument and its function have been investigated in order to improve the tool and further work. Accessibility work has been going on for a long time without removing existing easily eliminated obstacles. As an incentive and a means to increase interest in the availability and inventories two types of certifications have been investigated. The choice fell on a combination of the two to include the customers to show interest and affect the availability of businesses. Good marketing as well as interesting and motivating certifications and other indications, which can show the profitability of availability work, is of great importance in order to break the negative pattern that exists today and make the inner city available to all.

Keywords: Accessibility, Disability, "Tillgänglighetsdatabasen", Inventory, Property owner, Store-keeper, Easily eliminated obstacles

Förord

Examensarbetet utgör avslutande examination för utbildningen Affärsutveckling och entreprenörskap inom byggsektorn vid Chalmers Tekniska Högskola. Arbetet omfattar 15 högskolepoäng och har pågått mellan januari och juni 2014. Syftet med examensarbetet är att applicera den kunskap som erhållits under utbildningens tre år i praktiken.

Härmed vill vi tacka alla som med sina insatser bidragit till genomförandet av detta examensarbete. Först vill vi rikta ett stort tack till vår examinator Nina Ryd på Chalmers Tekniska Högskola som bistått med insiktsfull vägledning, granskning och feedback samt idéer och inspiration till arbetet. Vidare tackar vi Innerstaden Göteborg och vår handledare Cia Vakoufari för stöttning i arbetet och möjligheten till en mer fördjupad kunskap inom området samt förtroendet till utförandet av tillgänglighetsinventeringar. Vi vill även tacka alla butiksägare som låtit oss inventera deras butiker och slutligen tackar vi alla som ställt upp på intervjuer samt svarat på frågor via mail och på så sätt bidragit med mycket användbara synpunkter och information till arbetet.

Mikaela Olsson Nordlund och Frida Viker
Göteborg juni 2014

Innehållsförteckning

Sammandrag	I
Abstract.....	II
Förord	III
Innehållsförteckning	IV
1. Inledning.....	1
1.1. Bakgrund	1
1.1.1. Syfte, avgränsningar	2
1.1.2. Metod.....	2
2. Företagspresentation.....	4
3. Göteborgs innerstad.....	4
3.1. City access award	4
4. Tillgänglighet.....	5
4.1. Handikapporganisationer.....	6
4.2. Plan och Bygglagen.....	6
4.3. Enkelt avhjälpna hinder.....	6
4.4. Allmänna riktlinjer och krav.....	7
4.4.1. Utemiljö och handikapparkering	7
4.4.2. Inomhusmiljö.....	8
4.4.3. Entréer och dörrar.....	9
4.4.4. Toaletter.....	9
4.4.5. Trappor, ramper och hissar.....	10
4.4.6. Ljus, ljud och luft.....	12
4.4.7. Skyltar.....	12
5. Tillgänglighet lönar sig.....	13
5.1. En tillgänglig verksamhet.....	13
6. Intervjuunderlag.....	14
6.1. Fastighetsägare	14
6.2. Butiksägare	15
6.3. Referensgrupp.....	16
6.4. Övriga parter.....	16
7. TD 2.0.....	18
7.1. Inventeringar enligt TD 2.0	19
7.1.1. Ahlströms konditori.....	23
7.1.2. Akademibokhandeln.....	24
7.1.3. Bee kök & bar.....	25
7.1.4. BR-Leksaker.....	26
7.1.5. Cervera.....	27
7.1.6. Gillblads.....	28
7.1.7. Johanssons skor	29
7.1.8. Pelle P Store.....	30
7.1.9. Phone Family.....	31
7.1.10. Rabalder.....	32
8. Certifiering.....	33
8.1. T-Gubben.....	33
8.2. Förslag, T-Kollen.....	35
9. Resultat och rekommendationer	38
9.1. Problem som uppstått	38
9.2. Sammanställning av inventeringarna.....	39
9.3. Val av certifiering.....	42
10. Diskussion	42
11. Referenser.....	45

11.1. Litteratur	45
11.2. Elektroniska källor.....	45
11.3. Muntliga källor	47
Bilagor	
Bilaga 1	
Bilaga 2	
Bilaga 3	
Bilaga 4	
Bilaga 5	

1. Inledning

“Alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter. De har utrustats med förnuft och samvete och bör handla gentemot varandra i en anda av gemenskap.” (Mänskliga rättigheter, 2014:a).

2006 skrev 82 länder på en ny FN-konvention, däribland Sverige. Den behandlar personer med funktionsnedsättning och deras lika rättigheter i samhället. Konventionen innebär ett skydd för människor med funktionsnedsättning och behandlar diskriminering samt de medborgerliga rättigheter som finns till ett ekonomiskt, politiskt och socialt liv (Mänskliga rättigheter, 2014:b). Det som anses som funktionsnedsättningar är långvariga psykiska, fysiska, intellektuella eller sensoriska svårigheter. Utrikesdepartementet har gjort en översättning av konventionen och där står bland annat: “Erkänner betydelsen av tillgång för personer med funktionsnedsättning till den fysiska, sociala, ekonomiska och kulturella miljön samt till vård och omsorg och utbildning liksom till information och kommunikation för fullt åtnjutande av alla mänskliga rättigheter och grundläggande friheter.” (SÖ 2008:26).

Sedan 2006 har fler länder skrivit på konventionen och Sveriges myndigheter menar att arbetet med tillgängligheten i Sverige är bra. Handikappförbunden, HSO, anser däremot det motsatta. Idag anger var femte person mellan 16 och 84 år att de har någon funktionsnedsättning som påverkar deras vardag negativt vilket är en fördubbling sedan 1990. HSO arbetar med att samhället ska anpassas till alla människor oavsett vilka fysiska och psykiska egenskaper de har. De menar att samhället kan tjäna mycket pengar på ett tillgängligt samhälle, ironiskt nog är det ekonomin som är argumentet från myndigheternas sida att inte göra några åtgärder (Wermeling, 2012).

Under 2014 har Innerstaden Göteborg AB valt att inventera 50 lokaler i Göteborgs Innerstad ur ett tillgänglighetsperspektiv då de anser att tillgängligheten i kommersiella verksamheter är minst lika viktigt som i andra publika lokaler. Syftet med detta är att förenkla för funktionshindrade i och med tillgången på information men också belysa de problem som finns för föreningens medlemmar. På så sätt kan en kartläggning göras av hur verksamheternas tillgänglighet ser ut. Inventeringarna är helt kostnadsfria och frivilliga för Innerstaden Göteborgs medlemmar.¹

1.1. Bakgrund

Stadskärnan i Göteborg består idag av många äldre byggnader, som är värda att bevara, vilket försvårar ombyggnationer och moderniseringar, vilket i många fall missgynnar tillgängligheten för funktionshindrade. Ett stort problem är att överväga vilka förändringar som bör göras för att alla ska kunna använda lokalerna utan att göra för stor påverkan på fastigheterna och verksamheterna.

Ett annat problem är att veta vem som bär ansvaret för de förändringar och moderniseringar som måste göras. Enligt de lagar som finns är fastighetsägaren ansvarig men oenigheter kring ekonomin och ansvar för åtgärderna kan vara ett problem. Först och främst handlar det om ekonomiska skäl, men också av att kommunikationen i många fall brister mellan parterna.

Från och med i år, 2014, kommer inventeringar av kommersiella fastigheter utföras och en utmaning med detta är att få butiksägare och fastighetsägare intresserade och villiga att förbättra sina lokaler och dess verksamheter ur ett tillgänglighetsperspektiv. I dag

---

¹ Cia Vakoufari, Projektledare Innerstaden Göteborg. 27 januari 2014.

finns en stor osäkerhet kring tillgänglighet bland butiksägare och kanske även fastighetsägare. Det finns de som motsätter sig tillgänglighetsinventeringar då de är rädda för negativa omdömen samt för risken att bli anmäld till Stadsbyggnadskontoret för bristande tillgänglighet. Innerstaden Göteborg, Svensk Handel, Synskadades Riksförbund samt HSO Göteborg vill omvandla osäkerheten till ett intresse och en motivation till att bli bättre. Genom den här rapporten kommer verktyget TD 2.0 utredas samt det tillgänglighetsarbete som görs i Göteborgs innerstad idag, det kommer även ges förslag på hur fastighetsägare och butiksägare kan motiveras att vara delaktiga och intressera sig för tillgänglighet.¹

Det arbete som pågår i dagsläget riktar sig främst till butiksägare och hur de kan arbeta för att förbättra sina verksamheter. Dock är det fastighetsägaren som är ansvarig för lokalen och fastigheten. Arbetet som utförs kan leda till ännu större missförstånd mellan butiksägare och fastighetsägare. Det kan även leda till att fastighetsägaren hamnar i bakgrunden istället för att involveras i arbetet med tillgänglighet från början.

1.1.1. Syfte, avgränsningar

Syftet med examensarbetet är utreda tillgängligheten i kommersiella verksamheter i Göteborgs innerstad. Utredningen ska resultera i en analys och en utredning av det verktyg som används vid tillgänglighetsinventeringar samt utvärdera vem som bär ansvaret för eventuella brister, hur dessa kan åtgärdas samt hur intresset för tillgänglighet kan förbättras.

Avgränsningar

Innerstaden Göteborg har i år som uppgift att inventera 50 kommersiella verksamheter i stadskärnan. Examensarbetet avgränsas till inventering av 10 av dessa verksamheter. Projektet ämnar undersöka endast kommersiella verksamheter och angränsande kommunikationer till fastigheten, och inte andra allmänna platser. Endast förenklade åtgärdsförslag kommer att göras då verktyget som är utvecklat för inventeringarna inte fungerar fullt ut i dagsläget.

1.1.2. Metod

Inledningsvis samlades lämplig och relevant information i en litteraturstudie in för att få ett underlag i ämnet och eventuella problem som förekommer. Informationen är införskaffad från webbaserade källor, skriftligt material samt lagar och förordningar. Vid första insamling gjordes inga urval, därefter har materialet sorterats efter relevans och endast det som ansågs värdefullt för examensarbetet valdes ut.

Kvalitativa intervjuer valdes då projektet kräver olika infallsvinklar på problemet samt för att få en bred bild av det arbete som görs för tillgänglighet. Materialet kan sedan användas för att ställa realistiska slutsatser och ge lämpliga rekommendationer. Kvalitativa intervjuer innebär ofta att väldigt enkelt ställda frågor får komplexa och ingående svar. Dock ska intervjuaren hela tiden vara aktiv och även tolka känslor och tankar i förhållande till vad som sägs för att få en uppfattning av vad som verkligen är innebörden i intervjun (Trost, 2010).

Fastighetsägare, butiksägare samt personer från olika myndigheter och organisationer har intervjuats för att utreda problemet om ansvarsfördelningen av tillgänglighetsfrågor och dess lösningar. Per-Anders Berntson arbetar på Boendeavdelningens utvecklingsenhet på Fastighetskontoret i Göteborg och har varit kontaktperson under de

---

¹ Referensgruppen, 22 april 2014

inventeringar som har utförts enligt Tillgänglighetsdatabasen, TD 2.0. Berntson har intervjuats då han har erfarenhet inom arbetet med tillgänglighet i staden och har varit med och utvecklat både TD 2.0 och certifieringen T-Gubben. Maria de Val arbetar på Ferrum arkitekter som sakkunnig inom tillgänglighet och har intervjuats då hon besitter stora kunskaper inom tillgänglighet. Helen Hansson är byggnadsinspektör på Stadsbyggnadskontoret och har intervjuats då hon är ansvarig för de anmälningar som kommer in för brister i Enkelt avhjälpna hinder, HIN. Två fastighetsägare samt butiksägare har intervjuats för att få en bild av deras inställningar till tillgänglighet och vilket arbete de redan gör. Även ett möte med en referensgrupp har genomförts där representanter från Innerstaden Göteborg, Svensk Handel, HSO Göteborg, Fastighetskontoret samt Synskadades Riksförbund närvarade.

I projektet har fallstudier använts för att samla in data och information om de utvalda verksamheterna och dess lokaler. Informationen som samlats in handlar om utformning med hänsyn till den fysiska tillgängligheten. Fallstudierna är baserade på empiri, vilket innebär att lokalerna har undersökts och utvärderats med egna observationer och inventeringar. Fallstudier är en väl utbredd forskningsmetod som ofta används i statsvetenskapliga och akademiska sammanhang. Den största fördelen med fallstudier är att det ger en detaljerad bild vad som undersöks. Däremot bör informationen konkretiseras och sättas in i ett samband, det kan därför vara klokt att komplettera med andra metoder för att få en bred bild av det som ämnas undersökas (Lindvall, 2007). Fallstudier användes med anledning av uppgiftens natur och utformning då information och data måste samlas in som underlag för vidare slutsatser och lösningar. 10 inventeringar har gjorts ur ett tillgängligt synsätt utifrån ett färdigt frågeformulär från databasen TD 2.0. Valet av verksamheter gjordes utifrån att en variation av verksamhetstyper önskades. Således inventerades olika typer av butiker samt restauranger och caféer. Dock bör urvalet göras slumpmässigt samt med en större volym för att få en verklig uppfattning av tillgängligheten i kommersiella verksamheter.

TD 2.0 utgår från författningen Enkelt avhjälpna hinder, som förkortas HIN, och verksamheterna poängsätts i en rapport som är tillgänglig för inventerare och administratörer och som sedan kan presenteras för butiksägarna och fastighetsägare. Varje inventering tar mellan två och en halv till fem timmar att genomföra då databasens formulär innehåller många frågor som måste besvaras. Dock bör det poängteras att tiden beror till stor del på datorvana och förståelse av de frågor som ställs. Allt material skrivs direkt in i databasen som är webbaserad. Den nya versionen av databasen är fortfarande under utveckling och i ett tidigt stadium. Det har lett till otillförlitliga resultat i de rapporter som senare är tänkta att fungera på ett smidigt sätt och koppla inventeringarna till författningen om HIN. Detta var inte något som tydligt framgick vid starten av examensarbetet vilket har lett till att arbetet får ses som ett pilotarbete och ett förslag till utvecklingsmöjligheter för att lyfta frågan om tillgänglighet och vikten av att det fortsatta arbetet går rätt till.

2. Företagspresentation

Innerstaden Göteborg AB, som förkortas ISG, är ett bolag som grundades 2005 och startades av Göteborgs Köpmannaförbund, Fastighetsägarna Göteborg samt Göteborgs Stad med Trafikkontoret, Park och Naturförvaltningen och Stadsbyggnadskontoret. Göteborgs Köpmannaförbund och Fastighetsägarna Göteborg äger hälften var av Innerstaden Göteborg. Ägarna och Göteborgs stad finansierar administration och ledning medan all övrig verksamhet finansieras genom specialavtal med inblandade parter och sponsorer. ISG har i dagsläget drygt 600 medlemmar, främst inom Vallgraven (Innerstaden Göteborg, 2014).

“Att genom nära samverkan med övriga aktörer tillsammans stärka och utveckla Göteborgs City som en attraktiv mötes- och handelsplats i regionen – vilket också bidrar till staden Göteborgs och regionens positiva utveckling.”, är det gemensamma målet för Göteborgs innerstad. Arbetet med tillgänglighet är en väsentlig del av ISG:s för en bättre mångfald i stadskärnan. Organisationen har som mål att bidra till Sveriges bästa stadskärna bland annat i avseende till mångfald (Carlsson et al., 2013) År 2012 utförde ISG en omfattande inventering och tillgänglighetsanalys av 230 verksamheter enligt databasen TD 1.0. Nu ska ISG göra en ny utredning enligt TDs nya databas, TD 2.0. Den nya versionen är helt digital och ger automatiska rapporter enligt HIN till skillnad från version 1.0 där allt gjordes för hand. ISG är dessutom de första i Sverige med att utföra tillgänglighetsinventering av kommersiella fastigheter. Dessa inventeringar erbjuds kostnadsfritt för ISG:s medlemmar och är helt frivilligt.¹

3. Göteborgs innerstad

Göteborgs innerstad, som huvudsakligen innefattar området innanför vallgravarna, har utvecklats under fyra sekel. Göteborgs centrum är kärnan i Västra Götalandsregionen och är därför en viktig plats som skall kunna nås och brukas av många människor, både innanför och utanför regionen. Stadskärnan har därför också en stor relevans för stadens handel, näringsliv, kultur, nöje och dess framtida utveckling. Allt tyder på att innerstadens betydelse kommer att fortsätta att öka framöver då befolkningen väntas öka och allt fler vill etablera sina verksamheter i stadskärnan. Detta kommer innebära att det ställs ännu högre krav på innerstaden och dess utveckling. Exempelvis kommer stadskärnan behöva utvidgas samtidigt som den skall erbjuda ett varierande utbud och unik stadsmiljö (Stadsbyggnadskontoret, 2008).

Innerstaden rymmer idag många samhällsfunktioner av både lokalt och nationellt intresse. Staden är dessutom näringslivscentrum och utgör den största handelsplatsen i Västra Götalandsregionen. Göteborgs centrum är en blandstad vilket innebär att den utgörs av både bostäder, kontor, handel, kultur, grönområden samt offentliga rum. Den historiska prägnen tillsammans med den tilltalande stadsmiljön som kännetecknas av närhet och täthet är faktorer som alla förhöjer stadskärnans status. Centrum karaktäriseras idag främst av sina småskaliga rutnät kvarter med många gårdsgator och platser, torg samt hamnkanaler (Stadsbyggnadskontoret, 2008).

3.1. City access award

Göteborg vann i december 2013 priset “City access award 2014” för bästa tillgängliga stad för funktionshindrade och seniorer. Priset delas ut med hänsyn till tidigare arbete men även för framtida planer på arbete och förbättringar och hur staden organiserar sig för att nå sina mål. Motiveringen kommenterar även Göteborgs stads slogan, “en stad för

---

¹ Cia Vakoufari, Projektledare Innerstaden Göteborg. 27 januari 2014.

alla”, och säger att det är mer än bara en slogan. Kommittén berömmar Göteborgs arbete med att integrera olika typer av funktionsnedsatta människor i samhället. Även om det fortfarande är mycket arbete kvar så visar Göteborg vägen mot ett mer tillgängligt samhälle (European Union, 2013).

Göteborg har inte fått några extra pengar för arbetet med tillgänglighet utan allt har skett inom den befintliga budgeten. Detta till skillnad från Stockholm som fått tilldelat 100 miljoner kronor per år i 12 år ur stadens budget som skall användas till tillgänglighetsarbete. Göteborg fick dock högsta poäng på varje punkt eftersom tillgänglighetstänkandet har implementerats i hela organisationen och i alla projekt tack vare att tillgängligheten genomsyras direkt i det vardagliga arbetet. Priset innebär inte att Göteborg är Europas mest tillgängliga stad utan det betyder att stadens sätt att arbeta med frågorna är föredömligt. Dock har förstapriset kritiserats av representanter från några handikapporganisationer då de anser att Göteborg inte alls är en tillgänglig stad. Per-Anders Berntson upplyser därför ytterligare att förstaplatsen innebär att organisationerna i Göteborgs stad har organiserat sig väl och implementerat tillgänglighetsfrågorna i hela organisationen.¹

4. Tillgänglighet

Samverkan mellan utformningen av miljön och funktionsförmågan hos individen kan beskrivas som tillgänglighet. En miljö är således inte tillgänglig då dess fysiska och sociala utformning överstiger individens förmåga. Tillgänglighet handlar lika mycket om att kunna ta sig fram som att kunna hitta, använda och förstå information (Accessum, 2014:d). Funktionshinder innebär alltså inte enbart rörelsesvårigheter utan även exempelvis syn- och hörsvårigheter, förståndshandikapp, läs- och skrivsvårigheter, allergibekymmer samt psykiska besvär (Boverket, 2013:a).

Tillgänglighet är en demokratifråga då handikappolitiken idag är grundad på jämlikhet, delaktighet och människors lika värde. Platser där funktionsnedsatta personer kan vistas och delta i samhället på lika villkor som andra är en tillgänglig miljö. Dessa miljöer är inte enbart bra för personer med funktionsnedsättning utan alla kan tjäna på tillgänglighet i samhället. Det finns många fördelar med att skapa ett tillgängligt samhälle, som alla får chansen att bruka på lika villkor. Till exempel bidrar det till en känsla av kvalitet samt minskar samhällskostnaderna, bland annat genom att de kan klara sig bättre själva samt kan få en möjlighet till att arbeta och studera. Samtidigt ökar även köpkraften då större valmöjligheter i handeln tillkommer med ökande tillgänglighet. Det många inte känner till är att hela 20 % av Sveriges befolkning i åldrarna 16-84 har någon sorts av funktionsnedsättning. Därtill tillkommer dessutom andra grupper så som anhöriga till funktionshindrade, äldre med rullatorer och småbarnsföräldrar med barnvagnar. Detta ger en tydlig indikation på hur många som faktiskt gynnas av tillgänglighet. Det är således av största vikt att identifiera och undanröja de hinder som försvårar de funktionsnedsattas vardag och delaktighet i samhället (Accessum, 2014:e).

För att nå ett hållbart samhälle där alla kan vistas och delta i det vardagliga livet måste funktionsnedsättningsperspektivet beaktas i ett tidigt skede, både övergripande och på detaljnivå. Implementationen av tillgänglighet måste ske i hela processen och alla inblandade i stadsplaneringen måste vara med och påverka samt bygga för en god tillgänglighet.

---

¹ Per-Anders Berntson, Boendeavdelningens utvecklingsenhet, Fastighetskontoret. 14 april 2014.

4.1. Handikapporganisationer

I Sverige finns idag flera organisationer och myndigheter för funktionsnedsatta som arbetar mot landets styrorgan för att bidra med sina kunskaper och erfarenheter och på så sätt medverka till att skapa ett tillgängligt samhälle där alla kan delta. Två exempel är Myndigheten för delaktighet, före detta Handisam, och HSO. Båda organisationerna arbetar för att funktionshinderperspektivet ska prägla hela samhället och arbetar med att stödja, bidra och följa upp regeringens arbete med tillgänglighet. På mer lokal nivå tillkommer även arbete med frågor angående kultur, utbildning, lokal- och kollektivtrafik samt plan och bygg (HSO Göteborg, 2014);(Handisam, 2014).

4.2. Plan och Bygglagen

Plan- och Bygglagen, PBL, är en av de lagar som reglerar tillgänglighet och användbarhet av samhället för personer med nedsatt funktionsförmåga i Sverige. Lagen är en så kallad ramlag och reglerar därför inte detaljer men innefattar fundamentala riktlinjer och allmänna mål (SFS 2010:900). Trots detta är det en stor andel av samhället som inte är tillgängligt för alla medborgare. En anledning till detta kan vara att handikappolitiken inte prioriteras så högt som den borde, att insatserna är bristfälliga samt att kraven inte tolkas på rätt sätt. Det är därför bra att involvera tillgänglighetsrådgivare och -konsulter i ett så tidigt skede som möjligt i byggprocessen för att försäkra sig om att lagar och föreskrifter angående tillgänglighet följs. Det är de inblandade i byggprocessen som är ansvariga för att tolka lagen och fatta beslut utifrån deras egna erfarenheter, kunskaper och värderingar. I PBL:s föreskrifter och allmänna råd, som ges ut av Boverket, finns mer ingående beskrivningar av hur lagen skall tillämpas. Föreskrifterna är bindande och innehåller minimikrav på exempelvis byggnaders tillgänglighet, utformning, rumshöjd, miljö samt säkerhet. Något som tydliggör att handikappolitiken gått framåt och fått större genomslagskraft är att kravet på tillgänglighet blivit ett av de nio tekniska egenskapskraven på byggnadsverk enligt PBL från 2011 (Accessum, 2014:c; Accessum, 2014:d).

4.3. Enkelt avhjälpna hinder

Enkelt avhjälpna hinder, förkortas HIN, är en författning skriven av Boverket och är baserad på Plan- och Byggförordningen, PBF. Författningen grundades år 2001 och därefter har nya versioner tillkommit, den senaste är från juni 2013 och föreskrifterna berör allmänna platser och lokaler samt vägen till dem. Föreskrifterna är indelade i publika lokaler och allmänna platser och de funktionsnedsättningar som nämns är synnedsättning, nedsatt rörelseförmåga samt kognitiva nedsättningar. Åtgärderna ska göras snarast så länge de inte är för ekonomiskt betungande för verksamheten eller fastighetsägaren, då räknas de inte längre som ett enkelt avhjälpna hinder. Författningen stöds av kapitel 10 i Plan- och Byggförordningen och ger allmänna råd och stöd till kapitel 2, 8 och 11 i Plan- och Bygglagen. Författningen anger att HIN är fastighetsägarens ansvar och fastighetsägaren ska ansvara för att eventuella brister blir åtgärdade. De delar som berörs gällande publika lokaler är:

- Fysiska hinder
- Kontrast- och varningsmarkering
- Orienterande skyltning
- Ljudmiljö
- Belysning
- Balansstöd
- Fast inredning

Hinder inom dessa punkter ska således avhjälpas så länge de inte medför en allt för stor negativ påverkan på ekonomin för fastighetsägaren eller näringsidkaren (BFS 2013:9 HIN 3).

Det är kommunens byggnadsnämnd som är ansvarig för att kontrollera de enkelt avhjälpbara hindren vid en eventuell anmälan. Det är inte förrän vid en anmälan som kommunen blir tillkallad och det är byggnadsnämnden som avgör vad som är enkelt avhjälpbart och vad konsekvenserna i så fall ska bli. Det finns ingen på kommunen som är ansvarig för att kontrollera enkelt avhjälpbara hinder utan anmälningar får lämnas in av allmänheten (Svensk Handel, Konsumentverket, 2011).

I mars 2014 lade Sveriges regering fram en proposition om en lagändring av Diskrimineringslagen. Ändringen kommer innebära att bristande tillgänglighet stöds i lagen om diskriminering. Lagen kommer innehålla samma punkter som HIN och kommer, om lagförslaget går igenom, även stödjas av Diskrimineringslagen. Dock kommer det finnas fler undantag i denna lag för att lagen inte ska bli för hårt betungande för små verksamheter eller privatpersoner. Det föreslås även att ordet funktionshinder ska ersättas med funktionsnedsättning (Prop. 2013/14:198). Redan innan lagändringen är helt fastställd har skeptiska åsikter angående lagändringen uppkommit. Det finns dem som tror att undantagen är allt för många och att det egentligen inte kommer leda till något bättre än den lag som redan finns i dag i HIN.¹

4.4. Allmänna riktlinjer och krav

År 2012 skrev Handisam, rapporten "Riv hindren" som kan ses som en handbok med krav och riktlinjer för hur samhället, lokaler och information skall eller bör utformas ur ett tillgängligt perspektiv. Kraven är mest strikta vid nybyggnation medan det finns en högre acceptans för befintliga miljöer och byggnadsdelar (Handisam, 2012). Nedan följer en beskrivning av de viktigaste aspekterna att förhålla sig till när det gäller utformningen av byggnader och dess omgivning. Vidare nämns exempel på vad som kan räknas som enkelt avhjälpbara hinder för några av delarna och vad detta innebär. Illustrationerna i kapitel 4.4.1-4.4.7 är hämtade från Tillgänglighetshandboken, 2010 med tillåtelse av uppdragsgivaren Filipstads kommun, författaren Magnus Wackerfeldt på Sweco Civil samt illustratören Ulrica Larsson på Sweco Architects.

4.4.1. Utemiljö och handikapparkering

För att människor med funktionsnedsättning enklare ska kunna ta sig fram i samhället finns det exempelvis krav på maximal lutning på gångvägar och liknande. Lutning anges ofta som ett förhållande eller i procent eller grader. I tabellen nedan visas några vanliga värden för lutningar.

Tabell 1: Lutningsbeskrivning

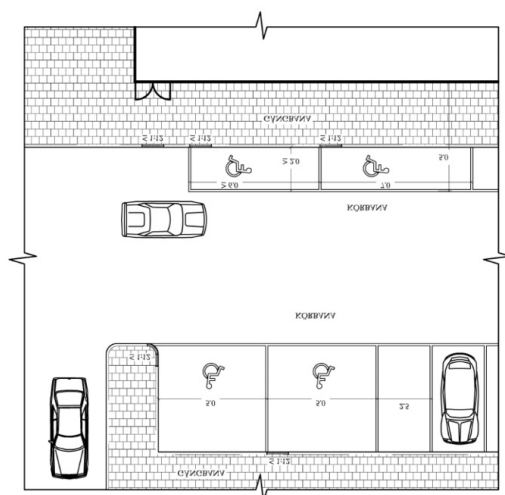
Förhållande	Procent	Grader
1:12	8,3	4,76
1:20	5	2,86
1:50	2	1,15

¹Referensgruppen, 22 april 2014

För gångtytor bör tvärlutningen inte överstiga 1:50 och markytan bör även vara jämn, hårdgjord och halkfri. Det är även till fördel om gångvägen har ledstråk som är markerade både visuellt och taktilt samt att fasta och lösa föremål i gångytan undviks. Gångytans bredd skall vara minst 2 m om vändzoner inte förekommer och helst vara utrustad med sittplatser var 100:e m.

Parkering för funktionsnedsatta skall utformas enligt figur 1. För att en entré skall anses som tillgänglig ska den ha parkeringsmöjligheter inom 25 m avstånd. Ytan skall vara jämn, hårdlagd och halkfri, kanter ska avfasas och lutningen får inte överstiga 1:50 (Filipstads kommun, 2010).

Figur 1: Utformning av handikapparkering (Filipstads kommun, 2010 med tillstånd av Ulrica Larsson, Sweco Architects)

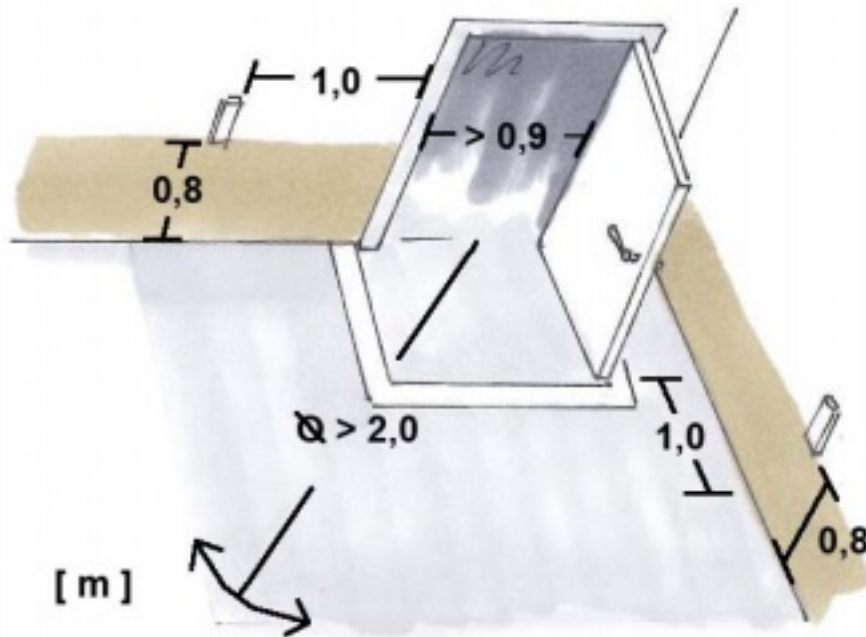
4.4.2. Inomhusmiljö

Entréer och kommunikationsutrymmen skall vara tillgängliga och användbara i en publik byggnad. Det innebär att de bör vara hårdgjorda och jämna och dessutom i högsta mån utformas utan nivåskillnader. Om nivåskillnader ändå måste finnas skall skillnaderna överbyggas med ramp, hiss eller annan lyftanordning samt trappa. Kommunikationsutrymmen skall ha en fri bredd på minst 1,30 samt 0,8 m vid begränsande hinder. Tillgängliga vändmått i ett kommunikationsyta bör vara en cirkel med radien 1,50 m.

HIN: “Enligt HIN kan mindre nivåskillnader, tunga dörrar, felaktigt placerade och utformade manöverdon samt brist på och bristande utformning av balansstöd vara enkelt avhjälpta hinder” (Handisam, 2012).

4.4.3. Entréer och dörrar

De krav som gäller för entréer och entrédörrar är till exempel att öppningens fria passagemått skall vara minst 0,84 m då dörren är uppställd i 90°, dock helst 0,9 m för att vara anpassad till rullstolsanvändare. Om det är möjligt bör entrén vara rymlig och inte ha några nivåskillnader eller höga trösklar. Den maximala tillåtna lutningen i entrén är 1:50. Entrén skall vara väl belyst och dörren kontrastmarkerad; likaså bör stora glaspartier i entrén markeras (se figur 2). Placeringen och kontrasten på manöverdonet till den automatiska dörröppnaren måste också vara tydlig och korrekt (Handisam, 2012).

Figur 2: Utformning av dörr (Filipstads kommun, 2010 med tillstånd av Ulrica Larsson, Sweco Architects)

HIN: “Hinder i form av tunga dörrar, felaktigt placerade manöverdon för dörröppnare samt bristande kontrastmarkering av strategiska punkter som t.ex. ytterdörr, hissdörr och toalettdörr kan vara enkelt avhjälpta hinder som ska avhjälpas i publika lokaler. Trösklar bör tas bort om det är tekniskt möjligt (enligt HIN)” (Handisam, 2012).

4.4.4. Toaletter

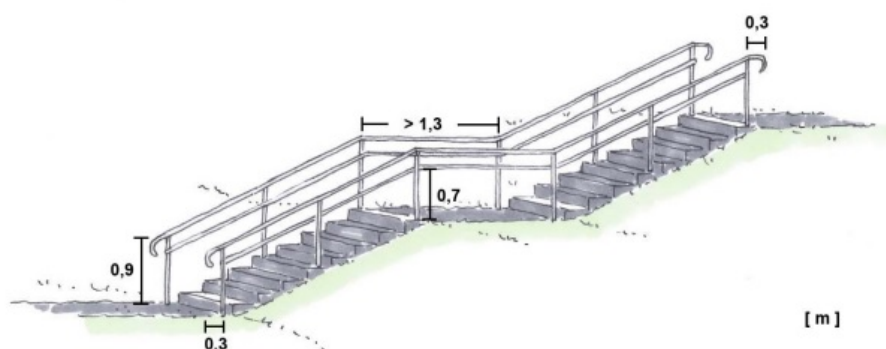
I publika lokaler som har toaletter som är avsedda för allmänheten måste minst en vara tillgänglig och användbar per våning utrustad med WC. Minsta mått för en tillgänglig toalett bör vara 2,2 x 2,2 m och den skall ha lämpligt utformad och placerad utrustning och inredning. Toaletten bör även ha goda kontrastmarkeringar och fungerande säkerhetslarm. För att toalettdörren skall vara tillgänglig bör det fria passagemåttet vara minst 0,8 m (Handisam, 2012).

HIN: “Bristande kontrastmarkeringar, brister i larmutrustning (med tanke på döva och hörselskadade) samt felaktigt placerade eller dåligt utformade inredningsdetaljer som gör rummet svåränvänt kan vara enkelt avhjälpta hinder (enligt HIN)” (Handisam, 2012).

4.4.5. Trappor, ramper och hissar

Nivåskillnader som innebär en höjdskillnad på mer än ett våningsplan kan överbyggas med trappor och dessutom kompletteras med hiss eller ramp för att bli tillgängliga. Alla trappor skall ha kontrastmarkeringar på nedersta och översta trappsteget i varje trapplopp samtidigt som alla trappsteg har samma höjd och djup (minst 0,25 m djup). När det gäller mängden steg bör en trappa alltid ha mer än 2 trappsteg för att minska risken för att snubbla. En trappa bör även vara utrustad med ledstänger som löper oavbrutet och fortsätter 0,3 meter förbi översta och nedersta trappsteget. De bör även vara väl synliga och finnas på båda sidorna samt på en höjd av 0,9 m vilket redovisas i figur 3 (Handisam, 2012).

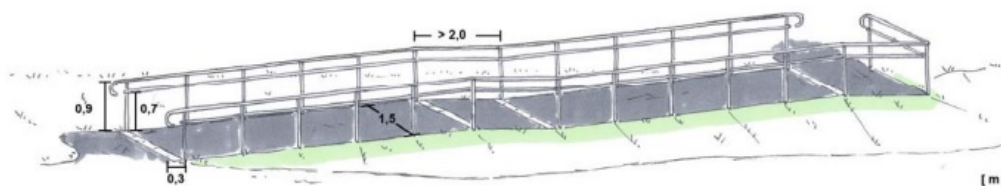
HIN: “Mindre nivåskillnader, bristande varningsmarkering och brist på eller bristande utformning av balansstöd kan vara ett enkelt avhjälpst hinder som ska avhjälpas i publika lokaler och på allmänna platser (enligt HIN 2)” (Handisam, 2012).

Figur 3: Utformning av trappa (Filipstads kommun, 2010 med tillstånd av Ulrica Larsson, Sweco Architects)

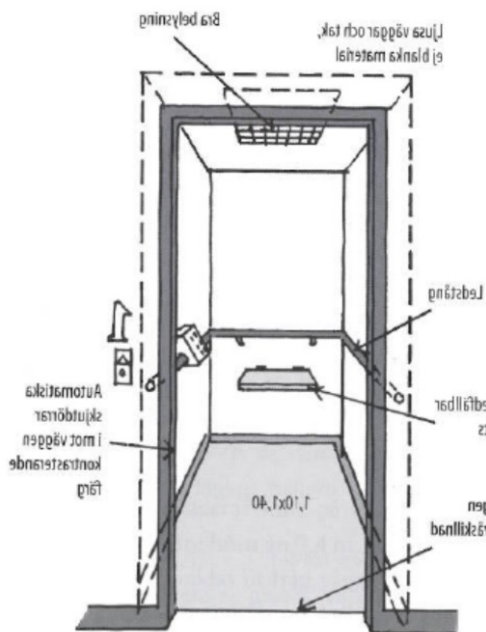
Vid mindre nivåskillnader kan en ramp användas, dock kan inte en ramp ersätta en trappa i byggnader. Den maximala lutningen för en ramp är 1:12 och den maximala höjdskillnaden mellan viloplanen är 0,5 m och 1,0 m totalt för hela rampen. Rampen måste vara minst 1,3 m bred och ha 40 mm höga avåkningskydd. Ledstång med samma riktlinjer som för trappa bör också finnas (Handisam, 2012). Figur 4 visar hur en ramp kan utformas.

HIN: “Mindre nivåskillnader och brist på eller bristande utformning av balansstöd kan vara ett enkelt avhjälpst hinder som ska avhjälpas i publika lokaler och på allmänna platser (enligt HIN 2)” (Handisam, 2012).

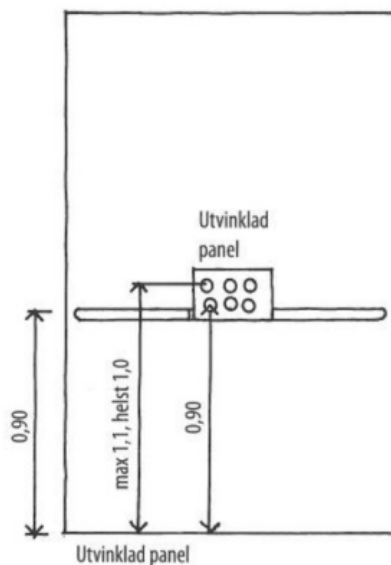

Figur 4: Utformning av ramp (Filipstads kommun, 2010 med tillstånd av Ulrica Larsson, Sweco Architects)

Minimikravet för hissens storlek är 1,1 x 1,4 m. Tillgängliga hissar, som uppfyller krav om att stor rullstol och medhjälpare ryms, har däremot korgmått på 2,0 x 1,4 eller 1,1 x 2,1 m. Hissdörren öppnas automatiskt med en fri bredd på minst 0,9 m och bör vara kontrastmarkerad samt stanna i marknivå (Handisam, 2012). Mått på hur anropsknapp, hisspanel och nödlarm skall placeras visas i figur 5 och 6 (Filipstad, 2010). Vidare är det viktigt att uppmärksamma när hisskorgen stannat för av- och påstigning med exempelvis akustisk (hörbar) och visuell (synlig) signal samt att verksamhet på de olika våningsplanen tydligt anges (Handisam, 2012).

Figur 5: Utformning av hiss (Filipstads kommun, 2010 med tillstånd av Ulrica Larsson, Sweco Architects)

Figur 6: Utformning av manöverdon i hiss (Filipstads kommun, 2010 med tillstånd av Ulrica Larsson, Sweco Architects)

4.4.6. Ljus, ljud och luft

Ljushetskontraster innebär skillnaden mellan ljushetstalen för två material. Kontraster mäts i skala NCS, National color system, och måste enligt denna skala skilja minst 0,40 för att bli godkänd som tillgänglig. Belysningen i byggnaders entréer och kommunikationsutrymmen skall utformas för att underlätta orienteringen för funktionsnedsatta. Därför bör belysningen vara jämn och hinder i form av bristande eller bländande belysning ska undanröjas och avskärmas (Handisam, 2012).

HIN: "Om det saknas avskärmning vid stora glasytor mot det fria eller vid fönster i slutet av korridor och dagsljuset bländar kan detta vara ett enkelt avhjälpt hinder. Bristande eller bländande belysning kan också vara ett enkelt avhjälpt hinder (enligt HIN)" (Handisam, 2012).

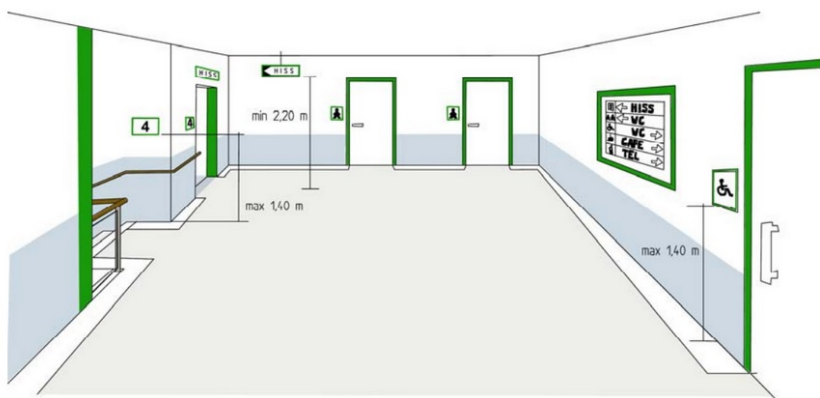
Brister i ljudmiljön i publika miljöer skall elimineras till den grad att lokalen minst uppnår ljudklass C enligt svensk standard 25268. Exempelvis skall bullriga lokaler med lång efterklangstid kompletteras med ljudabsorbenter och vissa rum, så som receptioner, skall vara utrustade med teleslinga, IR-system eller motsvarande för att förbättra ljudkvaliteten för personer med nedsatt hörsel. Vidare skall ljud från installationer och andra utrymmen som anses störa undanröjas med hjälp av isolering (Filipstads kommun, 2010).

Utformningen av lokaler skall ske så att god luftkvalité uppnås. Detta innebär dels att luften inomhus inte får innehålla några föroreningar som kan innebära hälsorisker. Därför krävs ett ventilationssystem som även tillför uteluftstillflöde. Vidare ska en temperatur på minst 18°C i vistelsezonen erhållas (Filipstads kommun, 2010).

4.4.7. Skyltar

Skyltar som är till för att underlätta orienteringen bör vara enkla att se, begripa och läsa samt vara placerade på en lämpligt höjd och på en plats där de förväntas att vara placerade. Skyltens yta bör inte heller ge upphov till reflexer från ljus. För övrigt bör teckenstorleken anpassas efter avståndet den skall läsas från och texten kan med fördel vara kompletterad med bokstäver i upphöjd relief, punktskrift, bildsymboler samt talad information. Exempel på lämplig placering av skyltar visas i figur 7 (Handisam, 2012).

HIN: "Enligt HIN kan bristande skyltning vara ett enkelt avhjälpt hinder." (Handisam, 2012).

Figur 7: Korrekt skyltning (Filipstads kommun, 2010 med tillstånd av Ulrica Larsson, Sweco Architects)

5. Tillgänglighet lönar sig

Enligt Per-Anders Berntson finns det mycket att tjäna på att göra samhället tillgängligt, det förenklar inte bara för funktionsnedsatta utan för alla. Ju tillgängligare det är desto enklare blir det att handla vilket gynnar näringslivet. Ökad tillgänglighet i samhället gör att de funktionsnedsatta enklare kan bidra till samhället genom både arbetskraft och köpkraft. Men även i minskade kostnader i form av bidrag då de kan involveras i samhället och få en bättre och enklare vardag där de får möjlighet att klara sig själva i större utsträckning.¹

I broschyren "Butik för alla" har Svensk Handel tillsammans med Konsumentverket undersökt hur en butik enkelt kan förbättra sin tillgänglighet samt vad det finns att tjäna på det. Det finns en rad olika kunder som besöker butiker och dessa har olika förutsättningar. Det behöver inte nödvändigtvis vara att personen i fråga har ett funktionshinder för att denne ska kunna stöta på problem i en butik. Det kan även vara att man är stor eller liten, bär på kassar eller har med sig en barnvagn till exempel. Många stöter på bristande tillgänglighet i butiker varje dag, i synnerhet de 1,8 miljoner människor i Sverige som har en funktionsnedsättning. 1,8 miljoner är en stor kundgrupp, vilket innebär en stor köpkraft som i sin tur visar på att en tillgänglig butik är en lönsam affär. Svensk Handel och Konsumentverket har räknat ut att en person omsätter cirka 58 000 kronor årligen i detaljhandel. Detta betyder att de 1,8 miljoner kunder med funktionsnedsättning tillsammans omsätter 104,4 miljarder kronor per år. Detta visar återigen på hur pass viktigt det är med tillgängliga butiker för dess lönsamhet. Att ha en otillgänglig butik kan således innebära att man går miste om en stor och dessutom köpstark kundgrupp (Svensk Handel, Konsumentverket, 2011).

5.1. En tillgänglig verksamhet

I broschyren "Butik för alla" ges smarta och användbara råd på hur butiksägare enkelt kan förbättra tillgängligheten i sin butik och därigenom förhoppningsvis öka lönsamheten. Det innefattar både åtgärder som Svensk Handel och Konsumentverket sett som uppskattat hos många kunder men även lagstadgade krav i form av författningen HIN.

Broschyren tar inledningsvis upp fem steg för bättre tillgänglighet, dessa utgörs av;

- **Kunskap och medvetenhet**, om funktionsnedsättningar och tillgänglighetsaspekter.
- **Brister i din butik**, vilket innefattar att åtgärda tillgänglighetsbrister genom inspektion av butiken samt att följa de checklistor som finns i broschyren.
- **Personlig service**, bör erbjudas för att förbättra tillgängligheten, då det för många kunder är avgörande att kunna få information om pris, sortiment, storlek eller hjälp med att plocka ihop varor.
- **Inventering**, innebär att en expert inom området utför en tillgänglighetsinventering av butiken för att garantera att den är tillgänglig. Tillgänglighetskonsulter finns till exempel listade på Handisams hemsida.
- **Besöksinformation**, där kunder i förväg kan ta reda på hur tillgängligheten i butiken är innan besöket. Denna information kan exempelvis hittas på internet genom Handisam och Västra Götalandsregionens hemsidor.

(Svensk Handel, Konsumentverket, 2011).

---

¹ Per-Anders Berntson, Boendeavdelningens utvecklingsenhet, Fastighetskontoret. 14 april 2014.

I bilaga 1 finns broschyrens checklistor med tillgänglighetsförbättringar som en butik kan tjäna på. De innehåller olika krav som butiken ska eller bör förhålla sig till i form av till exempel mått, kontraster och ljudnivå (Svensk Handel, Konsumentverket, 2011).

Åtgärder efter typ av funktionsnedsättning

Slutligen tar broschyren upp i detalj hur man som butiksägare kan underlätta för kunder med olika typer av funktionsnedsättningar.

- Personer med nedsatt **syn** har problem med att hitta i butiken och läsa information. De kan även vara känsliga för ljus som bländar och reflekteras och kan ha svårigheter att upptäcka ommarkerade glaspartier. Det är därför viktigt att kontrastmarkera, ha en bra allmänbelysning samt tydliga skyltar i lokalen.
- Personer med nedsatt **rörelseförmåga** innefattar exempelvis personer med balans- och gångsvårigheter, rullatorer, rullstol eller kryckor men även personer med nedsatt styrka och finmotorik. Exempel på vad som underlättar för rörelsehindrade är plana golv, svängrum, dörröppnare och bra stolar i butiken.
- Att ha en behaglig ljudmiljö i butiken genom att undanröja buller och annat onödigt ljud, liksom att använda sig av tydliga kassadisplayer gynnar människor med nedsatt **hörsel**.
- Personer som har svårigheter **att bearbeta och tolka information** kan ha problem med exempelvis uppmärksamhet, minne, siffror, att skriva, hitta eller uttrycka sig genom tal. För denna grupp underlättar ordning, tydlig skyltning samt personlig service.
- Sista gruppen är personer med **överkänslighet och allergier**, vilket är en mycket stor grupp. För att lindra eller avlägsna dessa människors besvär bör det märkas ut vart starkt parfymade produkter är placerade och de bör inte finnas vid entrén eller kassan. Det är även till stor fördel om restauranger och caféer har innehållsförteckningar på maten de serverar som de kan delge gästerna.

Sammanfattningsvis kan det konstateras att alla åtgärder för en mer tillgänglig lokal gynnar alla kunder med eller utan funktionsnedsättning. Tillgänglighetsarbete främjar även verksamheten ekonomiskt då det ger ett gott rykte och god marknadsföring bland många som engagerar sig för ett tillgängligare samhälle (Svensk Handel, Konsumentverket, 2011).

6. Intervjuunderlag

För att få en bred bild av problemet och arbetet som görs har olika intervjuer gjorts i ämnet. Flera parter är delaktiga i arbetet med tillgänglighet och det samarbetet måste fungera för att åtgärder ska göras och leda framåt. Alla intervjufrågor finns sammanställda i bilaga 2.

6.1. Fastighetsägare

Vasakronan Torbjörn Pettersson

Torbjörn Pettersson känner till HIN sedan tidigare och poängterar att de är mycket viktigt när Vasakronan utför ombyggnationer. Pettersson berättade också att enkla hinder är något som de försöker åtgärda även i befintliga lokaler. Vid större problem måste en dialog med kommunen ske för att åtgärder ska bli gjorda. Områden runtomkring fastigheten så som gator är ett delat ansvar mellan fastighetsägaren och kommunen, och Pettersson menar att de ofta tar initiativet när åtgärder måste göras. Vid frågan på eventuella problem som uppstår mellan fastighetsägare och butiksägare svarar Pettersson att det framför allt handlar om kostnader och minskade ytor när exempelvis

en ramp måste byggas. Ekonomin är ofta styrd i kontraktet vilket innebär att hyran inte kan höjas hur som helst vid åtgärder. Vid en åtgärd som kommer påverka fastighetsägaren och i sin tur hyran, måste förhandlingar göras för att båda parter ska vara nöjda.¹

Wallenstam Anders Forsling

Forsling känner till HIN och meddelar att den är mycket viktig att känna till för Wallenstams arbete då de har många äldre fastigheter som är svårtillgängliga. Wallenstam har utfört inventeringar för att kartlägga eventuella problem och utmaningar. Forsling nämner även att Wallenstams förvaltare har utbildats i HIN. Även deras kundansvariga och uthyrare har fått ta del av material för att känna till lagstiftningen. Avhjälningen av eventuella problem sker parallellt med att de placerar känsliga verksamheter i byggnader med bättre förutsättningar. Forsling påpekar att ansvaret självklart är deras men att både Wallenstam och butiksägarna måste vara delaktiga och ta ansvar. Nya hyresavtal innebär ofta ett större ansvar att säkerställa tillgängligheten än vid ett gammalt hyresavtal som skrevs på innan lagen tillkom. Finansieringen kan skötas på flera olika sätt, huvudsaken är att arbetet utförs. Forsling känner inte till att några anmälningar eller problem har uppstått. Däremot om hyresgästen önskat förbättringar tas en diskussion upp om finansiering och utförande för att lösa problemet på bästa sätt.²

6.2. Butiksägare

Gunilla Hani Butiksägare Ahlströms konditori

Hani anser att fastighetsägaren, Wallenstam, bör stå för eventuella kostnader då hyran redan är väldigt hög. Däremot står de självklart för sådant som gör lokalen trevlig för deras kunder så som inredning och sittplatser. Mindre åtgärder så som markeringar i trappan och på dörren är sådant som de skulle kunna tänka sig att åtgärda själva. Allt större, däribland tillgänglighetsskapande åtgärder, bör vara fastighetsägarens ansvar. Det är lätt att få tag på fastighetsägaren via kundtjänst om något skulle behöva åtgärdas, däremot anser Hani att processen med att få något gjort är för långsam och det är svårt för dem att få fastighetsägaren att åtgärda eventuella problem. Fastighetsägaren vill inte lägga för stora kostnader på fastigheterna utan att det är välmotiverat och något de kan tjäna på i längden. Hani anser att de får tjata för att fastighetsägaren ska åtgärda fel och tycker att det är synd att även de minsta fel ska leda till diskussioner. Slutligen nämner Hani att det är hon och hennes man som själva har befogenheten att bestämma och ändra hur inredningen ska se ut, därför är det möjligt för dem att sätta upp exempelvis markeringar i trappan.³

Butikskedjor – allmänt

Vid inventeringarna har frågor ställts angående ansvar och befogenheter i de kommersiella verksamheter som finns i hela landet. Kedjorna har ofta allmänna riktlinjer och designkoncept som måste följas i alla butiker. På så sätt har inte de enskilda butikerna någon rätt att ändra något, vilket inte är att föredra ur tillgänglighetssynpunkt. Även de minsta frågorna måste skickas till huvudkontoret för godkännande.

---

¹ Torbjörn Pettersson, Teknisk förvaltare, Vasakronan. 29 april 2014.

² Anders Forsling, Kundchef, Wallenstam. 6 maj 2014.

³ Gunilla Hani, Cafébiträde och butiksägare, Ahlströms konditori. 16 maj 2014.

6.3. Referensgrupp

Innerstaden Göteborg startade år 2011 en referensgrupp till stöd och hjälp till deras arbete med tillgänglighetsfrågor. Gruppen består av representanter från ISG – Cia Vakoufari, Svensk handel – Lisa Burden, Fastighetskontoret – Per-Anders Berntson, HSO – Henrik Ehrlington samt Synskadades riksförbund – Catarina Ahlquist. Gruppen har under våren 2014 haft ett möte där de tog upp frågan om de inventeringar som görs via ISG och det här examensarbetet samt hur det ska kunna bidra till en större spridning av inventeringarna och ett ökande intresse. Under mötet behandlades åsikter och tankar kring tillgänglighet samt det arbete som gjorts och delar av gruppen är besvikna över hur lite som hänt under åren som HIN har funnits. Bland annat menar de att kommunen ser genom fingrarna gällande HIN och ser inte till att kraven uppfylls.

Intresset för TD 1.0 togs även upp och diskuterades. Det framgick att det inte har bidragit till något ökat intresse och många verksamheter och kunder är fortfarande ovetandes om att TD finns. Gruppen anser att inventeringarna inte bara bör göras av ISG utan bör även föras vidare till andra centrumledare så som de för Avenyn, Nordstan och Linné. De anser även att inventeringar och tillgänglighet bör få bättre publicitet för att öka förståelsen och intresset. Istället för att skrämja vill de motivera och föreslår att en större kedja som exempelvis ICA skulle kunna lägga ner pengar och tid i att inventera samtliga lokaler. Detta skulle vara ett bra sätt för att få stenen i rullning och visa att en inventering inte är något farligt som bidrar negativt till verksamheten utan är till för att visa på vad som kan förbättras med enkla medel. De menar att det är viktigt att avdramatisera tanken om en anmälan i bristande tillgänglighet. En anmälan kommer aldrig kunna leda till konkurs eller andra svåra ekonomiska situationer utan är anpassat efter verksamhetens storlek och är till för att uppmärksamma vad som kan förbättras med de resurser som finns. Gruppen är enig om att inventeringarna måste uppmärksammas på något sätt, exempelvis i Göteborgs Posten, för att lyfta fram det positiva det kan generera för verksamheten.

Ansvarsfrågan för en eventuell certifiering, T-gubben, togs upp och åsikter uttrycktes angående resurserna som krävs och vem som ska inventera och göra uppföljningar. Det poängterades att det inte får vara för dyrt och tidskrävande för att det ska fungera i praktiken. Däremot anser alla att en certifiering vore en bra idé för att ytterligare öka intresset.

Delar av gruppen poängterade vikten av ett gott bemötande, då det i många fall spelar större roll än tillgängligheten i sig, vilket inte kan mätas i TD 2.0. Bemötandet är något som ofta bidrar till ett gott rykte bland funktionsnedsatta. Det är även viktigt att det är tydligt vilka som arbetar i verksamheten om hjälp skulle behövas. Gruppen anser att det vore en god idé att utbilda delar av personalen i funktionsnedsättningskunskap och tillgänglighet som de sedan kan föra vidare till resten av personalen. Bemötande och tillgänglig information anses vara de viktigaste aspekterna.¹

6.4. Övriga parter

Sakkunnig i tillgänglighet Maria de Val

Vid ett möte med Maria de Val diskuterades TD 2.0 och hur programmet och inventeringarna har fungerat. Synpunkter på förbättringsområden togs upp så som ett förenklat program samt en stor förenkling av de rapporter som skrivs ut för att verksamheterna ska kunna förstå vilka åtgärder som måste vidtas. Den som ska åtgärda problemen måste förstå texten och den personen ska kunna vara vem som helst.

---

¹ Referensgruppen, 22 april 2014

Texterna ska vara tydliga, enkla och korrekta så att missförstånd minimeras. De Val kritiserar administrationen bakom TD som verkar ha skapat ett datorprogram som är för avancerat och inte fungerar som det borde. De Val föreslår att arbetet borde ha skapats från en enkel grund och sedan utvecklas i takt med att intresset och kompetensen ökar.

I frågan gällande problem i stadskärnan svarar De Val att de främsta problemen är den gamla bebyggelsen med smala och ojämna trottoarer som försvårar möjligheten att bygga lämpliga ramper, vilket är problematiskt för flera funktionsnedsatta då de inte kan komma in på egen hand. Även tunga dörrar och höga trösklar är ett vanligt problem. Detta orsakas främst av att gatukontorets underleverantörer som lägger gatstenen inte har de kunskaper som behövs och ofta sätter stenen för lågt vilket bidrar till de höga trösklarna. I stället skulle trottoaren anpassas efter fasaderna och jämnas ut vid behov för att förbättra tillgängligheten. En bättre kommunikation behövs mellan beställare, de som utför arbetet och de som är kunniga inom tillgänglighet. Nu för tiden kräver dock många projekt att en sakkunnig inom tillgänglighet är delaktig i projektet och godkänner det utförda arbetet. De Val poängterar att det är mer lönsamt att göra rätt från början än att göra kostsamma justeringar i efterhand.

Vidare diskuteras att fastighetsägare idag blir bättre och bättre på att ta sitt ansvar för tillgänglighet enligt lagen och därför i många fall anställer sakkunniga i tillgänglighet för att hjälpa till i projekt. De Val menar att större fastighetsägare också har resurser för att göra detta. För att få verksamheterna tillgänglighetsanpassade på ett snyggt sätt bör tillgängligheten implementeras i designprocessen för att få ett enhetligt och tillgängligt koncept.¹

Ombudsman HSO Göteborg Henrik Ehrlington

På en stadsvandring med Henrik Ehrlington, som är kunnig inom tillgänglighetsfrågor och olika funktionsnedsättningar och dess behov, diskuterades och kontrollerades frågorna i TD 2.0 och hur inventeringarna har fungerat. Först visade Ehrlington hur gångvägen var besvärlig genom att köra över håligheter mellan gatstenen med sin rullstol, detta kan även vara besvärligt för synskadade. Ett stort fokus lades på de brister som finns i databasen och Ehrlington tror att det finns mycket att vinna på att inventerarna får en utbildning i funktionsnedsättningskunskap och i hur inventeringarna skall göras, vilket inte finns i dagsläget. Verktygen som används diskuterades och det konstaterades att de bör vara bättre anpassade och digitala för att underlätta för inventerarna, effektivisera arbetet samt minimera felkällor så ögonmått inte måste användas i lika stor utsträckning. Ehrlington föreslår även att inventeringarna kan låtas utföras i projektform, kanske för att hjälpa olika grupper att komma ut i arbetslivet. Det skulle exempelvis kunna vara personer som själva har någon typ av funktionsnedsättning tillsammans med en handledare.

Ehrlington nämner att ett vanligt problem är att inte kunna urskilja eller identifiera butikspersonal då de ofta inte är klädda enhetligt och tydligt. Detta försvårar om personen i fråga behöver be personalen om hjälp. Ett enkelt sätt att åtgärda problemet är med någon slags uniform med verksamhetens logga på. Vidare trycker Ehrlington även på att personalens kunskap och bemötande är näst intill avgörande för hur funktionsnedsatta upplever besöket.²

---

¹ Maria de Val, Arkitekt SAR/MSA och sakkunnig i tillgänglighet, Ferrum arkitekter. 14 maj 2014.

² Henrik Ehrlington, Ombudsman, HSO Göteborg. 13 maj 2014

Byggnadsinspektör Helene Hansson

Då Göteborg är en gammal stad som har bebyggelse från olika tidsepoker innebär detta att husen har olika grundförutsättningar. De kan även vara byggda i kuperad terräng vilket kan innebära svårigheter vid arbetet med tillgänglighet. Vid frågan om åtgärder och krav samtidigt som byggnaden har kulturminnesmärkning svarar Hansson att tillgängligheten har lika hög prioritet. Dock måste mer planering och eftertänksamhet vidtas så att förvanskning av byggnaden inte sker. För allmänna platser så som gator, torg och parker är kommunen ansvarig för att tillgängligheten är god. För kommersiella lokaler är det alltid fastighetsägaren som är ansvarig för tillgängligheten, men detta ansvar kan dock skrivas över på näringsidkaren i hyreskontraktet.

Stadsbyggnadskontoret har tillsynsansvaret för HIN och de tar kontakt med fastighetsägaren vid en anmälan. Det finns dock ingen på stadsbyggnadskontoret som aktivt kontrollerar fastigheterna utan privatpersoner eller andra måste göra en anmälan om brist i enkelt avhjälpna hinder för att fallet ska tas upp. Det är dock ovanligt att anmälningar kommer in och i år har hittills inte en enda anmälning kommit in till stadsbyggnadskontoret enligt Hansson. Vid en anmälan görs ett platsbesök där det anmälda problemet undersöks. Detta varierar såklart beroende på fastighet och lokal. HIN säger att det ska vara rimligt att avhjälpa med hänsyn till praktiska och ekonomiska förutsättningar, vilket ofta är svårt för mindre verksamheter. Varje ärende är unikt och olika situationer kan bedömas på olika sätt beroende på förutsättningarna i det enskilda fallet. Ett beslut fattas i alla ärenden och om det är beslutat att åtgärder ska vidtas kontrolleras det inom tidsfristen fastighetsägaren har fått för att åtgärda problemet innan ärendet blir avslutat. Ett beslut kan även vara att det inte bedöms som ett enkelt avhjälpn hinder och då behöver inga åtgärder utföras. Hansson poängterar också att alla beslut kan överklagas.¹

Funka Nu Stefan Johansson

Det finns andra organisationer som idag utför någon form av kontroll av tillgänglighet. Ett exempel är Funka Nu som erbjuder checklistor och tillgänglighetskonsulter mot en avgift och vem som helst kan beställa materialet. Funka Nu utgår från HIN men anser att det endast utgör en miniminivå och anpassar arbetet efter verksamhetens karaktär. Checklistorna utförs av någon med koppling till verksamheten och arbetet kontrolleras sedan av Funka Nu:s experter. Johansson påpekar att tanken är att arbetet snabbt ska gå från inventering till åtgärd då Funka Nu anser att det ofta ägnas för mycket tid åt själva inventeringen och inte åt bristerna och åtgärderna.²

7. TD 2.0

TD 2.0, som står för Tillgänglighetsdatabasen 2.0, är en databas som förser medborgare och besökare med information om tillgänglighet i olika lokaler och platser och är hittills den enda databasen i Sverige av detta slag. TD 2.0 är ett redskap som inverkar på samhällets fysiska utformning men även på attityder och bemötande. Invånare, kommuner, landsting, näringsliv samt andra organisationer står nu inför den stora och svåra utmaningen att sprida kunskap om tillgänglighet och göra det känt att TD 2.0 finns som ett hjälpmedel för att hitta den informationen. TD 2.0 togs fram genom ett samarbete mellan Västra Götalandsregionen, Västsvenska Turistrådet och den samlade funktionshindersrörelsen i Västsverige i samverkan med ytterligare företag och kommuner i Västra Götaland. Databasens utveckling och arbete har realiserats genom finansiell uppbackning från Arvsfonden (TD, 2013).

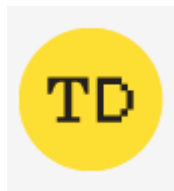
---

¹ Helene Hansson, Byggnadsinspektör, Stadsbyggnadskontoret. 11 april 2014.

² Stefan Johansson, Ideolog, Funka Nu AB. 25 mars 2014.

Syftet med TD 2.0 är som tidigare nämnt att underlätta för invånare och besökare genom att tillhandahålla nödvändig information om tillgänglighet i samhället. Informationen innefattar stora mängder data som framtagits genom inventeringar av olika anläggningar och verksamheter (TD, 2013). Göteborg Stad har utfört inventeringar av publika verksamheter och nu har ISG beslutat att även inventera kommersiella verksamheter då de anser att de är minst lika viktiga och vill vara ett föredöme för andra städer. ISG kommer själva utföra inventeringar av 50 av sina medlemmar. Det är dock frivilligt för medlemmarna att tillåta en inventering.¹

Informationen som inventeringarna sedan resulterar i publiceras på TD:s hemsida, se bilaga 3, och verksamheterna som blivit inventerade kan även få en TD-symbol på sin hemsida (Se figur 8). Huvudsakligen funktionsnedsatta, men även andra besökare, kan sedan ta del av informationen och på så sätt bilda sig en uppfattning av vilka anläggningar och verksamheter som är lämpliga för dem att besöka. Detta ger människorna valmöjligheter samt en chans för förberedelse inför besöket, vilket är mycket värdefullt för många (TD, 2013). Dock kommer information fram under mötet med referensgruppen som tyder på att TD är något som inte är så allmänt känt som TD önskar och inte heller något som används fullt ut av handikapporganisationernas medlemmar.¹

Figur 8: TD-symbolen (TD, 2014)

7.1. Inventeringar enligt TD 2.0

Syftet med inventeringarna är att kartlägga verksamheternas tillgänglighet och förmedla informationen till de som anser sig behöva den. Informationen som publiceras anger inte om tillgängligheten är god eller inte, utan det är upp till var och en att bedöma. Informationen skrivs in direkt i TD:s databas med hjälp av en surfplatta, även bilderna tas direkt i programmet. I dagsläget måste all information laddas upp online på databasen som är webbaserad, dock är en applikation under utveckling för att inventeringarna ska kunna utföras offline och sedan laddas upp vid ett senare tillfälle på en dator med snabbare uppkoppling. Varje inventering tar emellan två och en halv timme till fem timmar att genomföra beroende på lokal och verksamhetstyp. Det påverkas även av uppkopplingen till läsplattan då mycket information ska laddas upp i databasen vilket leder till att det ofta går långsamt. Utöver tiden för själva inventeringen tillkommer även tid för kontakt med verksamheterna samt redigering och kontroller efter inventeringen för att se till att allt stämmer samt för att analysera rapporterna som kan skrivas ut.

Inventeringen börjar med att en verksamhet kontaktas och godkänner att en inventering får genomföras samt för att boka in en eventuell tid då den kan utföras. Därefter kan administratören lägga in verksamheten i TD 2.0 där verksamhetstyp väljs, kontaktuppgifter skrivs in samt adressen. Först då kan själva inventeringen starta. Den börjar utanför själva lokalen med frågor om gångvägen från av- och påstigningsplats samt handikapparkering, om dessa finns. Frågorna berör allt från ledstråk och

---

¹ Referensgruppen, 22 april 2014.

kontraster, lutning samt underlag och här används både måttband, vattenpass och kontrastmätare. Lutningen mäts både i sidled och i längdled (Se figur 9) för att besökare ska veta om gångvägen är passande eller inte. Se även bilaga 4 där bilder visas på hur information fylls in i databasen TD 2.0

Om av- och påstigningsplats och/eller handikapparkering finns måste exempelvis eventuella trottoarkanter mätas. Detta görs enklast med ett måttband (Se figur 10 samt bilaga 4). Bilden visar även hur vädret lätt kan bli problematiskt. Väl vid entrén ska exempelvis eventuella trappsteg, dörrrens bredd samt kontraster mätas. Även olika typer av skyltar mäts på olika sätt, framför allt höjden på skylten samt textens storlek. Detta kan lätt bli svårt vid höga höjder som måttbandet inte räcker upp till, då får vissa antaganden göras med hjälp av ögonmått (Se figur 11 samt bilaga 4).

Inne i lokalen mäts främst fast inredning men även lös inredning beaktas. Bland annat gångytor, ledstråk samt vändytor kontrolleras och kontraster på eventuellt utskjutande föremål eller fasta föremål. Detta görs med en kontrastmätare (Se figur 12 samt bilaga 4). Den fungerar på så sätt att den läggs på underlaget, därefter ska en uppskattning göras när färgerna i den nedre raden och färgen på materialet går ihop med varandra. När färgen på kontrastmätaren går ihop med underlagets färg fås ett värde ut på en skala mellan 0,10 och 0,85. Det värdet jämförs sedan på samma sätt med värdet för den kontrasterande färgen. Skillnaden mellan de båda ska bli minst 0,40 NCS. Även inomhusmiljön beaktas i form av exempelvis belysning och ljudnivå.

Alla svar skrivs direkt in i databasen med hjälp av en surfplatta (Se figur 13). Även bilderna tas direkt i programmet, exempel på sådana är bilder på trappsteg, gångvägen samt entrén. Surfplattan påverkas till stor del av vädret vilket gör att inventeringarna tar längre tid vid kalla och regniga dagar. Vädret kan även påverka hur kontraster och belysning upplevs vilket gör att inventeringen kanske skulle blivit annorlunda en annan dag. Det är därför viktigt att poängtera att inventeringen är en nulägesrapport och kan skilja sig åt från dag till dag beroende på väder men också på hur personalen väljer att möblera om lösa föremål.

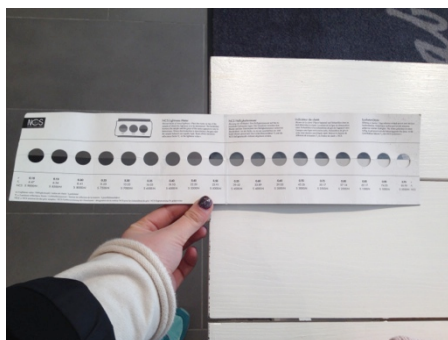
Figur 9: Mätning av lutning med hjälp av ett elektroniskt vattenpass

Figur 10: Mätning av trottoarkantens höjd med hjälp av ett måttband

Figur 11: Mätning av skyltens höjd med hjälp av ett måttband

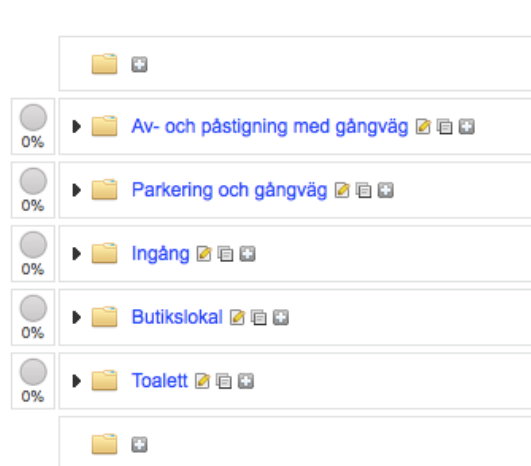

Figur 12: Mätning av butiksinredningens kontrast med hjälp av en kontrastmätare

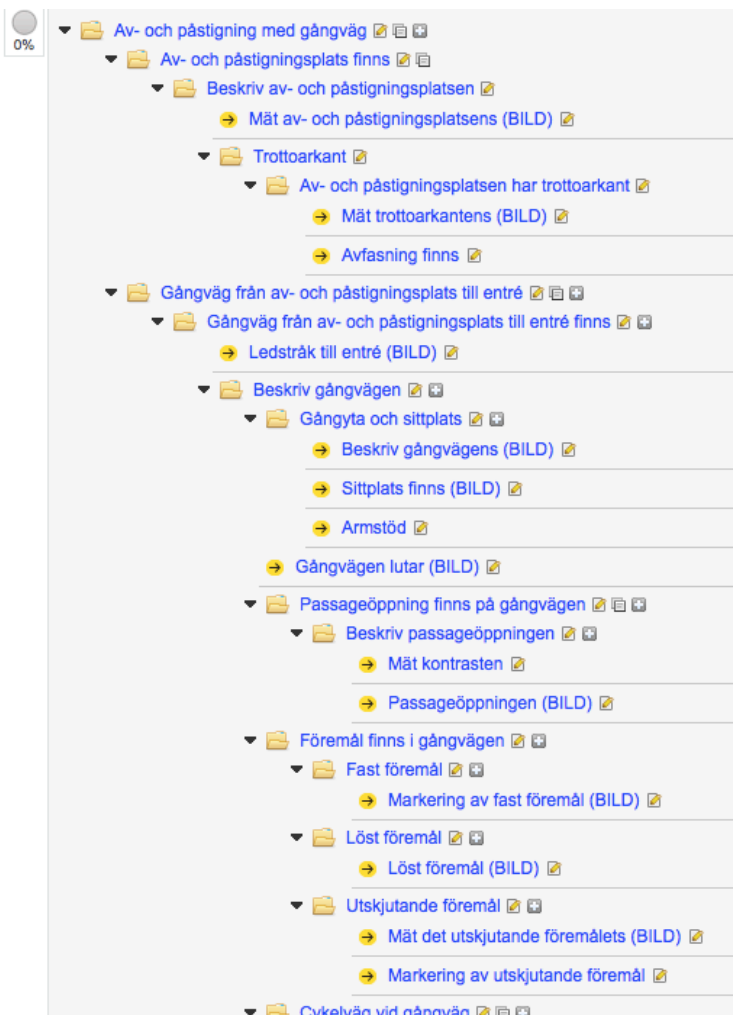

Figur 13: Inmatning av data i TD 2.0 med hjälp av en surfplatta

Inventeringarna utgörs av ett basformulär med olika frågor som anpassas efter verksamhetens särart. Frågorna delas in i kategorier beroende på vad och var mätningarna ska utföras (Se figur 14). Varje kategori delas sedan in i en rad underrubriker (Se figur 15). Bilderna visar tydligt anledningen till det tidskrävande arbete en inventering innebär. Det är väldigt många frågor som ska besvaras samt arbetet som krävs före och efter inventeringen.

Figur 14: Kategorier för butiksverksamhet i TD 2.0

Figur 15: Fullt expanderad Av- och påstigning med gångväg

Nedanstående resultat och förslag på enkla åtgärder är gjorda i enlighet med rapporterna från TD 2.0 samt HIN med ytterligare hjälp och råd från Maria de Val, sakkunnig i tillgänglighet. Alla verksamheter kommer få tillsynes låga poäng, detta beror främst på att det ska vara lätt att öka sina poäng genom att göra enkla åtgärder. Inga poängavdrag görs på brister som inte lätt går att åtgärda. Då rapporterna som automatiskt ska relatera informationen från inventeringarna samt HIN inte fungerar fullt ut kommer endast utvalda poäng att presenteras då de har verkat mest tillförlitliga. Personlig service, som har varit tillgänglig på samtliga verksamheter, har adderats till i poängräkningen och procentsatsen har justerats. Andra eventuella fel har inte åtgärdats vilket leder till ett osäkert underlag och resultat. Följande åtgärder och förslag är endast ett urval av vad som rapporterna resulterat i. Detta är främst på grund av tidsramen och avgränsande av rapporten men även med anledning till bristande trovärdighet i rapporterna från TD 2.0.

7.1.1. Ahlströms konditori

Uppnådda poäng: 93,10 av 290 möjliga (32 %).

Utvalda delar ur rapporten:

Av- och påstigningsplats:	5 av 10
Gångväg:	10,42 av 30
Passageöppning:	5 av 10
Enskilt steg:	10 av 10
Entrédörr 1 (huvudentré):	2,92 av 10
Entrédörr 2 (innergården):	3,50 av 10
Trappa utomhus:	5 av 10
Ramp (innergård):	3,33 av 10
Glasyta:	0 av 40
Handikapparkering:	0 av 10
Inomhusmiljö:	6,81 av 10
Kassa:	0 av 10
Kortläsare:	10 av 10
Handikapptolett:	2,08 av 10
Övrig toalett:	7,91 av 20
Trappa inomhus:	1,13 av 10

Förtydligande

De poäng som inte är uppnådda beror främst på problem gällande bristande synförmåga och framkomlighet. Så som kontraster, ledstängerna i trappan samt höjden på kassan.

Åtgärder

Verksamheten rekommenderas att förbättra förhållandena för synsvaga genom bättre markeringar på framför allt entrédörrarna samt på trappstegen. Detta kan göras billigt med hjälp av tejp eller målarfärg samt med olika klisterdekal på glasytorna. Även ledstängerna skall löpa förbi trappan med 30 cm. Måla alla dörrkarmar i en kontrasterande färg så att dörren syns tydligt, förslagsvis mörkröd, mörkgrön eller mörkgrå vilket skulle passa fint med resterande inredning. Extra arbete kan sedan göras så som sänka höjden på kassan eller en del av den.

Egna kommentarer

- Det var svårt att lägga till en extra entré i databasen och det innebar även en del egna tolkningar av hur detta skulle genomföras i databasen.
- Det gick inte på ett tydligt sätt visa att handikapptoletten låg ute på gården.
- Personalen var noga med hygien, städning och allergier men hade inte lika bra koll på säkerhet vid brand. Det förväntades bara att fastighetsägaren skulle veta hur brandlarmet fungerade.
- Inga pälsdjur är tillåtna.
- Ljudnivån varierar beroende på mängden besökare i lokalen.
- Svårt att nå kortläsaren.
- Kösystem med nummerlappar finns, vilket ej uppskattas av synsvaga.
- Handikapparkering finns cirka 50 m bort.

Figur 16: Väggskylt vid entré

Figur 17: Trappsteg i entré

Figur 18: Ledstång i trappa, för kort

7.1.2. Akademibokhandeln

Uppnådda poäng: 55,9 av 190 möjliga (29 %).

Utvalda delar ur rapporten:

Av- och påstigningsplats:	5,0 av 10
Gångväg:	0,56 av 20
Entrédörr:	2,92 av 10
Ramp:	2,50 av 10
Glasyta:	2,5 av 20
Handikapparkering:	6,33 av 10
Inomhusmiljö:	8,19 av 10
Hiss:	4,22 av 20
Kassa:	0 av 10
Kortläsare:	3,33 av 10
Handikaptoalett:	3,6 av 10
Övrig toalett:	0 av 10
Trappa inomhus:	6,0 av 10

Figur 19: Rulltrappa

Figur 20: Ledstråk i butiken

Förtydligande

På grund av gångvägens ojämnhet, obefintligt ledstråk samt brist på belysning blir poängen betydligt lägre än för de verksamheter som ligger på de nyrenoverade gatorna omkring Domkyrkan. Utrymmet i butiken är bra och det är lätt att ta sig fram. Dock är kännbara och tydliga markeringar bristfälliga. Kassan är för hög och en övrig toalett efterfrågas.

Figur 21: Plattformshiss

Åtgärder

Markeringar på hyllplan skall finnas i en kontrasterande färg. Gångstråket skulle fulländas om det även var kännbart med teknikkäpp, detta kan åtgärdas med hjälp av klisterdekal som fästs på golvet. Toaletten skall ha en avlastningshylla samt bättre markeringar. Även entrén och glasytor runt entrén måste förbättras med markeringar eller någon kontrasterande färg, både för stående och sittande. Kassan borde sänkas till högst 80 centimeters höjd och kortläsaren skall ha bättre kontrast på knapparna.

Egna kommentarer

- Rulltrappa finns inte med som valbart alternativ för nivåskillnader i databasen.
- Hissen krånglar ofta och har inte hissväggar vilket innebär en klämrisk. Hissknappen måste hållas nedtryckt för att den ska förflytta sig.
- Hissdörren slås upp automatiskt och den finns ingen markering i golvet som visar var dörren kommer slå ut.
- Gångväg utanför butiken består av gatsten vilket bidrar till ojämnheter och lutningar.
- Bra ledstråk i butiken.
- Akademibokhandeln är relaterad med Phone Family då de har samma entré och toalett.

7.1.3. Bee kök & bar

Uppnådda poäng: 57,48 av 230 möjliga (25 %).

Utvalda delar ur rapporten:

Av- och påstigningsplats:	5,0 av 10
Gångväg:	0,56 av 20
Handikapparkering:	6,5 av 10
Entrédörr:	2,17 av 10
Enskilt steg ingång:	0 av 10
Glasyta:	7,5 av 10
Inomhusmiljö:	5,83 av 10
Kassa:	0 av 10
Matsservering:	0 av 10
Trappa inomhus:	0 av 10
Enskilt steg inomhus:	0 av 10
Handikapptoilet:	4,51 av 10
Övrig toalett:	3,33 av 10
Toalettdörr:	4,58 av 10

Figur 22: Gångväg utanför entré

Figur 23: Bar och buffébord, för hög

Förtydligande

Gångvägen får återigen låga poäng då underlaget inte är jämt eller har ett tydligt ledstråk. På de punkter där verksamheten får noll poäng kan problem lösas på annat sätt genom hjälp från personalen. Exempelvis finns det ytor som är lätta att komma åt utan trappor eller steg, det finns även möjlighet att lösa betalningen om kassan är för hög. Det enskilda steget vid ingången är snarare en hög tröskel. Trappan i lokalen skall ha minst tre steg för att undvika risken att ramla.

Figur 24: Trappa i lokalen, bör vara minst tre steg

Åtgärder

Buffébordet/kassan är för hög, speciellt vid tillfällen då det används som buffébord och bör sänkas. Kontrasterna på glasdelen på dörren är bra, dock behövs förbättringar på själva dörren. Dörrkarmen borde målas i en kontrasterande färg för att tydligt urskilja entrén. En flyttbar ramp kan köpas för att funktionsnedsatta ska kunna sitta i alla delar av serveringen.

Egna kommentarer

- Innehållsförteckning finns ofta inte med på menyn, här kan man fråga personalen. Bör dock finnas något man kan få be om att titta på.
- Svårt att tyda toalettfrågorna. Det är otydligt var mätningen ska ske, om det är inne på toaletten eller utrymmet utanför.
- Otydlig entré och skylt, svårt att se var man ska gå in.
- Hundar får komma in om de inte är för stora, nästa sekund kommer det dock in en Grand danois, vilket är en mycket stor hund.
- Personalen ska utbildas i säkerhet inom en snar framtid.
- Har erfarenhet av gäster med funktionsnedsättning, vana vid rullstolsburna.

7.1.4. BR-Leksaker

Uppnådda poäng: 89,25 av 230 möjliga (39 %).

Utvalda delar ur rapporten:

Av- och påstigningsplats:	5,0 av 10
Gångväg:	8,47 av 20
Entrédörr:	3,42 av 10
Enskilt steg:	0 av 10
Glasyta:	5,0 av 30
Trappa:	6,25 av 10
Ramp:	5,38 av 10
Inomhusmiljö:	6,94 av 10
Kortläsare:	10 av 10
Kassa:	0 av 10
Handikapparkering:	0 av 10

Förtydligande

För att en verksamhet ska vara tillgänglig skall en handikapparkering finnas inom 25 meter, vilket är mycket ovanligt i en trång stadskärna. Butiken har en mycket hög tröskel in i butiken. Butiken har en trappa som kompletteras av en ramp som dock tyvärr är för brant. Även ledstängerna i rampen och trappan borde vara bättre.

Åtgärder

Markeringar på hyllplan är en lätt åtgärd som kan göras med tejp samt kontrasterande färg. I trappan och rampen ska markeringarna även vara kännbart med teknikkäpp vilket också kan åtgärdas med en speciell tejp. Ledstängerna i rampen skall sträcka sig förbi rampens början och slut. Rampen skall ha en lutning på max 1:12 vilket innebär att rampen måste ersättas med en med mindre lutning. Trappan saknar ledstänger vilket måste åtgärdas. Dörrbladet och dörrkarmen kan lätt målas i kontrasterande färger. Kassan är för hög och bör ej överstiga 80 cm. Tröskeln in i butiken får max vara 2,5 cm. Detta kan vara svårt att åtgärda genom sänkning av tröskeln, dock kan en plåt byggas fast på tröskeln och på så sätt skapa en lite för brant ramp som ändå går att rulla över. Ett annat alternativ är att köpa en bärbar ramp som kan läggas ut med en kompletterande skylt vid entrén som visar att hjälp finns att få.

Egna kommentarer

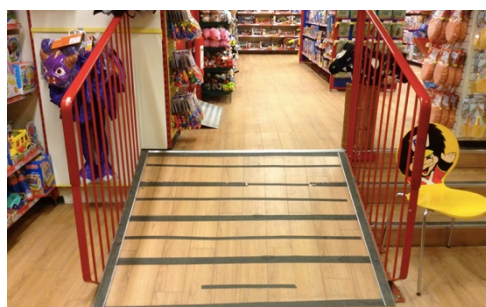
- Hög tröskel in i butiken, cirka 10 cm, vilket är ett stort problem för rullstolsburna.
- Långt till parkering, svårt att veta om man ska föra in det i databasen även om det är mer än 25 m.
- Mycket ljud i form av reklamfilmer som spelas i butiken.

Figur 25: Steg i entrén, för hög

Figur 26: Trappa i butiken, utan ledstänger

Figur 27: Ramp i butiken, för brant

7.1.5. Cervera

Uppnådda poäng: 87,67 av 280 möjliga (31 %).

Utvalda delar ur rapporten:

Av- och påstigningsplats:	5,0 av 10
Enskilt steg, parkering:	0 av 10
Gångväg:	6,11 av 20
Entrédörr:	6,5 av 20
Glasyta:	0 av 40
Inomhusmiljö:	8,19 av 10
Enskilt steg inomhus:	5,0 av 10
Kortläsare:	6,67 av 10
Kassa:	0 av 10
Trappa:	6,75 av 10
Hiss:	10 av 30

Förtydligande

Det enskilda steget vid parkeringen är en trottoarkant som är otydligt markerad och det finns ingen avfasning. Gångvägen till butiken har ingen belysning och underlaget är inte jämnt. Butiken har breda gångtytor och det är lätt att ta sig fram inne i lokalen. Trappan kompenseras av en hiss. Det finns även en plåtå inne i butiken, som inte kompenseras av en ramp.

Åtgärder

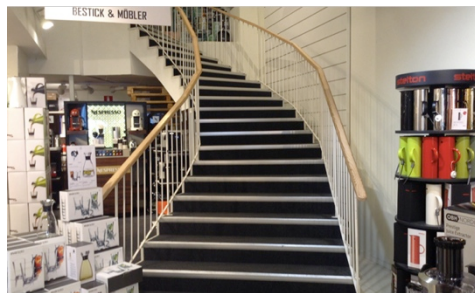
Markeringarna på glasytorna har för liten kontrast, placeringen är däremot god för stående. Ytterligare markering för sittande måste bli åtgärdat. Trappans ledstänger skall sträcka sig längre ut i början och i slutet av trappan, 30 cm både i början och slutet. Kanten på hyllplanen skall markeras i en kontrasterande färg exempelvis svart eller mörkgrå. Kassan är för hög, höjden bör inte överstiga 80 cm.

Egna kommentarer

- Hissen är i skymundan och det finns ingen orienteringsskylt. Hissen är placerad nära lagret, inte så trevligt att skicka kunderna bak dit. Det är även svårt att se handtaget.
- Utrymningsplan finns och personalen vet vad som ska göras vid larm.
- Butiken har två nästan identiska ingångar. Gav lite bekymmer i TD 2.0.
- Det är för det mesta rymliga gångar i butiken.

Figur 28: Bred markering på glasyta, för lite kontrast

Figur 29: Svängd trappa, bra kontraster

Figur 30: Gångstråk i butiken

7.1.6. Gillblads

Uppnådda poäng: 38,17 av 140 möjliga (28 %).

Utvalda delar ur rapporten:

Av- och påstigningsplats:	5,0 av 10
Gångväg:	3,33 av 20
Entrédörr:	4,83 av 10
Glasyta:	0 av 10
Handikapparkering:	7,5 av 10
Inomhusmiljö:	7,5 av 10
Kassa:	0 av 10
Kortläsare:	0 av 10

Förtydligande

Butiken är luftig och lätt att ta sig runt i, dock behövs bättre markeringar av framför allt glasytan vid entrén. En handikapparkering ligger i närheten av butiken, dock inte inom 25 meter. Butiken har mycket personal som kan hjälpa till och tillgången till personlig service är därför god.

Åtgärder

Entrén skall åtgärdas med bättre markeringar på glaset i form av någon typ av klistermärke i synfältet för både sittande och stående. Själva dörrkarmen skall ha en kontrasterande färg till dörrbladet, dock är det en automatisk dörr så förhoppningsvis kan ingen råka gå in i dörren. Kanten på hyllplanen inne i butiken skall markeras för att de ska bli tydliga.

Egna kommentarer

- Dålig markering på dörren
- Bättre skylt på marken än den ovanför dörren
- Det går inte att välja markskylt, eller golvskylt i databasen
- Begreppen kan vara svåra att tolka, till exempel djup, bredd, längd. De blandas ofta ihop i programmet. Bredd och längd på en bänk enligt databasen, borde egentligen vara djup och bredd.
- Många äldre kunder. Butiken är därför anpassad efter dem och leder därför även till anpassning för andra.
- Provrum verkar försvinna i rapporten, men det finns ett flertal och ett som är extra stort

Figur 31: Entré, glasdörr med få kontrastmarkeringar

Figur 32: Kommunikationsutrymme i butiken, rymligt

Figur 33: Sittplatser

7.1.7. Johanssons skor

Uppnådda poäng: 64,97 av 200 möjliga (32 %).

Utvalda delar ur rapporten:

Av- och påstigningsplats:	5,0 av 10
Entrédörr:	4,0 av 10
Glasyta:	2,5 av 30
Gångväg:	6,11 av 20
Ramp:	3,33 av 10
Inomhusmiljö:	5,69 av 10
Kassa:	0 av 10
Kortläsare:	3,33 av 10

Förtydligande

Butiken är anpassningsbar med tanke på flexibilitet då de flesta hyllsektioner går att förflytta. Direkt innanför entrén finns en lutning, den är ojämn och svår att se. Det är dock bra att dörrmattan är infälld i nivå med golvet. Kontrasterna i butiken är bristfälliga.

Åtgärder

Återigen är kassan för hög vilket bör åtgärdas. Även kortläsaren skall ändras då den har för otydliga kontraster på knappsatsen samt att den sitter för högt. Entrén bör förbättras med en lägre tröskel om det är möjligt, annars ska den åtgärdas med någon typ av avfasningen eller något man kan lägga över som förenklar för rullstolsburna. Glasytan behöver bättre markeringar för att förtydliga, det kan lätt göras med olika typer av klisterdekal.

Egna kommentarer

- Golvskylt kan inte väljas som alternativ i TD 2.0.
- Gångvägen utanför entrén är ojämn.
- Lutning innanför dörren som är rundad, lätt att snubbla på speciellt utvägen.
- Flyttbara hyllanordningar, har hjul och flyttas lätt om någon vill gå förbi.
- Ett fönster ramlar ut från en byggnad bredvid medan vi mäter, någon hade lätt kunnat få både ramen och glas i huvudet. Visar på vad viktigt det är med underhåll av husen, då många av byggnaderna är gamla.

Figur 34: Entré, glasdörr med få kontrastmarkeringar

Figur 35: Lutning innanför entré

Figur 36: Flyttbar butiksinredning

7.1.8. Pelle P Store

Uppnådda poäng: 31,31 av 100 möjliga (28 %).

Utvalda delar ur rapporten:

Av- och påstigningsplats:	5,0 av 10
Gångväg:	4,72 av 10
Entrédörr:	2,42 av 10
Glasyta:	0 av 30
Handikapparkering:	0 av 10
Inomhusmiljö:	9,17 av 10
Kassa:	0 av 10
Kortläsare:	0 av 10

Förtydligande

Inomhusmiljön i lokalen är god då både belysningen och ljudnivån är bra. Entrédörren har några brister men kan vara svår att åtgärda då byggnadens fasad är k-märkt. Innerstaden har svårt att uppfylla kraven på en handikapparkering inom 25 meter till varje verksamhet, dock finns det ett flertal runt om i stadskärnan. Både kassan och kortläsaren är placerade för högt.

Åtgärder

Vid tillåtelse av fastighetsägare och kommun bör entrén förbättras med lägre tröskel, dörröppnare samt bättre kontraster mellan speciellt dörrbladet och dörrkarmen. För att få full pott på inomhusmiljön skall brandlarmet även vara visuellt. Kassan bör sänkas och kortläsaren skall bytas ut till en med bättre kontraster på knappsatsen och ska helst vara flyttbar.

Egna kommentarer

- Regn vid inventering, vädret påverkar exempelvis kontraster, bländande dagsljus, surfplattan fungerar sämre, inventerarna blir grinigare samt det tar längre tid.
- Tar ut krukor och lyktor när butiken öppnar vilket utgör ett hinder.
- K-märkt byggnad kräver mer eftertanke.
- Problem att inventera när det är lite folk, gör att det kan kännas bättre än vad det är.
- Liten butik utan nivåskillnader, går fort att inventera.
- Kort men kraftig lutning efter tröskeln, snubbelrisk.
- Provrum är inte med i rapporten. Provrummet är väldigt litet.
- Smarta klädstänger som är förankrade i taket och ger på så sätt mer utrymme på golvet.

Figur 37: Entré, kulturmärkt

Figur 38: Kommunikationsutrymme

Figur 39: Kassa, för hög

7.1.9. Phone Family

Uppnådda poäng: 39,15 av 150 möjliga (26 %).

Utvalda delar ur rapporten:

Av- och påstigningsplats:	5,0 av 10
Gångväg:	0,56 av 20
Handikapparkering:	6,33 av 10
Entrédörr:	3,67 av 10
Glasyta:	0 av 10
Ramp:	3,33 av 10
Inomhusmiljö:	6,67 av 10
Handikapptolett:	3,6 av 10
Kassa:	0 av 10
Kortläsare:	0 av 10

Figur 40: Belysning och butiksskylt

Förtydligande

Phone Family ligger på entréplan i samma fastighet som Akademibokhandeln, de delar därför entré och toalett. Butiken är mycket liten och för att komma till försäljningsytorna måste en ramp användas. Efter att ha pratat med personalen sa de att många snubblar på den. Kassan och de diskar där varorna säljs är för höga. Kortläsarna verkar dock vara delvis flyttbara.

Figur 41: Ramp till butiken samt fastighetens gemensamma hiss och toalett

Åtgärder

Bättre markeringar skall sättas på glasdörren för att förtydliga för både sittande och stående. Dörrbladet måste ha bättre kontrast till dörrkarmen. Gångvägen är ett problem som fastighetsägaren i samarbete med kommunen måste åtgärda för att öka tillgängligheten då ytan är ojämn och utan tydligt ledtsråk samt åtgärda den bristande belysningen över gångvägen. Markeringarna i rampen är bristfälliga, då de inte visar rampens början och slut, de ska även vara kännbara med teknikkäpp. En ledstång på 90 cm höjd skall sättas på varje sida om rampen, detta kommer dessutom minimera snubbelrisken.

Figur 42: Kassa, för hög samt otydlig

Egna kommentarer

- Mycket ljud från rulltrappan och entrédörrarna.
- Kan lätt bli kallt då dörrarna är så stora.
- Ramp med kontrastmarkeringsband, ändå tycks folk snubbla.
- Personalen är ansvarig för att låsa upp kundtoaletten.

7.1.10. Rabalder

Uppnådda poäng: 64, 19 av 200 möjliga (34 %).

Utvalda delar ur rapporten:

Av- och påstigningsplats:	5,0 av 10
Gångvägen:	4,72 av 10
Handikapparkering:	0 av 10
Entrédörr:	2,08 av 10
Glasyta:	0 av 30
Inomhusmiljö:	6,39 av 10
Kassa:	0 av 10
Kortläsare:	6,67 av 10

Förtydligande

Ljushetskontrasten på ledstråket är lite för otydligt och lösa föremål och brist på sittplats drar ner betyget på gångvägen. Innerstaden i Göteborg har svårt att uppfylla kraven på en handikapparkering inom 25 meter till varje verksamhet, dock finns det ett flertal runt om i stadskärnan. Dörren är ett problem då byggnadens fasad är k-märkt. Butiken är lätt att ta sig runt i och det finns tillgång till att i förväg boka tid med ett butiksbiträde för att i lugn och ro få den hjälp som behövs. Allt i butiken är färgkoordinerat vilket är vilsamt för ögonen samtidigt som det är lättare att hitta, det vill säga om personen i fråga inte är färgblind.

Åtgärder

Vid tillåtelse av fastighetsägare och kommun bör entrén förbättras med lägre tröskel, dörröppnare samt bättre kontraster mellan speciellt dörrbladet och dörrkarmen. Visst bländade ljus förekommer i lokalen och dessa är lätta att rikta åt ett annat håll eller sätta svagare glödlampor i. Knappsatsen på kortläsaren har för liten kontrast och detta måste åtgärdas. Kassan är återigen för hög och får inte vara högre än 80 cm. Markeringarna på glasytan har för otydlig kontrast och är lätt att ordna med andra klisterdekalor att fästa på glaset, en i höjden 80-100 centimeter och en i höjden 140-160 cm.

Egna kommentarer

- K-märkt byggnad
- Kan beställa personlig service (personal shopper) i förväg.
- Går inte att välja fler än två färger på markeringarna i databasen.
- Mycket vitt i butiken, svårt att utskilja väggar och inredning.
- Pälsdjur ska helst inte medtas i butiken med personalen nekar inga.

Figur 43: Entré med lösa föremål

Figur 44: Kortläsare, otydlig knappsats

Figur 45: Belysning i butiken, bländande

8. Certifiering

Samhället idag är fullt av olika typer av certifieringar. Människan har en tendens att vilja sätta stämplat och betyg på saker och ting för att förenkla urvalsprocessen i ett samhälle där det finns oändliga valmöjligheter.

Idag finns en rad certifieringar och klassificeringar av andra typer så som stjärnor på hotell, omdömen på restauranger samt olika miljöcertifieringar. Alla dessa används flitigt i dagens samhälle och förenklar för de personer som värdesätter det certifieringen står för. Därför är det naturligt med en certifiering för tillgänglighet vilket påverkar många människor och är något som många värdesätter och gynnas av.

8.1. T-Gubben

Idén till en certifiering av verksamheter uppkom för ungefär 12 år sedan då Per-Anders Berntson och hans kollegor, på dåvarande Utvecklingsenheten för handikappfrågor på Fastighetskontoret, såg en önskan och en möjlighet med en certifiering. Då startade arbetet med att ta fram kriterier, vilket visade sig vara svårare än vad man först trodde. Det största problemet var att veta vilken nivå kraven för certifieringen skulle läggas på. Kriterierna måste också vara en överenskommelse mellan handlare, handikapporganisationer och fastighetsägare. Berntson tror att det är populärt med certifieringar och att dekalerna är att föredra för att tydligt visa för andra att verksamheten arbetar med tillgänglighetsfrågor.

T-Gubben är till för att motivera verksamheterna att arbeta med tillgänglighetsfrågor och se vikten av en tillgänglig verksamhet samt de vinster det kan innebära. Symbolen grundas i Da Vincis "Människan i centrum" med en vägskyltsfigur stående som ett T med en ring runt (Se figur 46). Per-Anders Berntsons förhoppningar och dröm är dock att någon ska ta tag i T-gubben och föra arbetet framåt så att Berntson i framtiden skall kunna se T-Gubben i butikens rutor.¹

Idag arbetar Innerstaden Göteborg vidare med T-Gubben och utformningen och innehållet i certifieringen togs upp på ett möte med referensgruppen. Där diskuterades innehållet i de kriterier som måste uppnås för att erhålla T-gubben samt hur det administrativa arbetet skulle fungera. Några kommenterade svårigheterna med en årlig uppdatering samt resurserna som krävs för att en organisation ska kunna ålägga sig arbetet med certifieringen. Tanken är att T-Gubbens kriterier på något sätt ska utgå från inventeringarna enligt TD 2.0 och de rapporter som kan skrivas ut vilket innebär att alla som vill få T-Gubben måste godkänna och genomföra en inventering.²

Förslag på kriterier till T-Gubben har tagits fram och redovisas nedan. Dessa kriterier måste uppnås för att erhålla en T-Gubben-dekal som ska uppdateras årligen.

Figur 46: T-Gubbens symbol (Innerstaden Göteborg, 2014. Med tillstånd av Cia Vakoufari)

¹ Per-Anders Berntson, Boendeavdelningens utvecklingsenhet, Fastighetskontoret. 14 april 2014.

² Referensgruppen. 22 april 2014.

Verksamheterna som deltar i T-Gubben får:

1. Tillgänglighetsinventering i enlighet med TD 2.0-konceptet, länkat till egen hemsida på internet
2. Utvärdering av inventeringsmaterialet med avseende på bland annat HIN
3. Rätt att använda TD-märket i sin personliga marknadsföring
4. Grundläggande utbildning av personal (max 10) i “bemötande av funktionshindrade”

Verksamheterna åtar sig följande:

1. Utser tillgänglighetsansvarig
2. Genomför tillgänglighetsinventering i enlighet med TD 2.0-konceptet
3. Upprättar åtgärdsplan för ökad tillgänglighet utifrån inventeringsresultatet
4. Genomför åtgärdsplan inom överenskommen tidsrymd
5. Upprättar Tillgänglighetspolicy, -plan samt – mål
6. Tillses att personal genomgår utbildningen i bemötande (samt i funktionsnedsättningskunskap, uttryckt av referensgruppen)

Kriterierna är dock inte helt fastställda och diskuteras av referensgruppen för att parterna ska vara nöjda med innebörden samt de åtaganden verksamheten måste uppfylla för att erhålla T-Gubben. Handikapporganisationerna vill trycka på vikten av gott bemötande samt funktionsnedsättningskunskap för att personalen ska kunna ge den hjälp som behövs på rätt sätt.¹

---

¹ Referensgruppen. 22 april 2014.

8.2. Förslag, T-Kollen

Ett förslag på ett alternativ eller komplement till T-Gubben har tagits fram, kallad T-Kollen. T-Gubben, som blivit presenterad tidigare, kräver att en organisation eller liknande åtar sig arbetet med uppdateringar och kontroller. I T-Kollen däremot är tanken att kunderna själva får bedöma verksamheterna via en hemsida eller en app. Den skulle likna andra certifieringssystem som används på bland annat restauranger och hotell som kunderna själva har bedömt. På så sätt kommer verksamheterna och fastighetsägarna påverkas direkt av kundbehovet och kundernas önsknings och direkt kunna se vad som måste åtgärdas. Därefter kan de själva söka den hjälp som behövs bland annat genom en inventering enligt TD 2.0. Det innebär också ett smidigare sätt för kunderna att se vilka verksamheter de skulle vilja besöka genom hemsidan och appen. Genom T-kollen minimeras mellanhanden och den kontroll som krävs samt de resurser som skulle krävas, både i personal och kapital. Dock innebär den här typen av feedback en minskad trovärdighet. Resultatet blir mer kvantitativt än kvalitativt vilket det självklart finns olika åsikter om. Däremot är det ett effektivt och påtryckande sätt som påskyndar processen med att få upp ögonen för tillgänglighet. I och med T-Kollen kan alla påverkas och påverka, inte bara funktionsnedsatta.

Inledningsvis så väljs personliga förutsättningar där flera alternativ kan kryssas i samt alternativen inget eller annat som sedan kan specificeras om det önskas. Annat kan exempelvis vara barnvagn eller rullator. Tanken är att typ av funktionsnedsättning ska kunna väljas vid sökning i appen och på hemsidan och på så sätt sälla bort irrelevant information vilket underlättar sökningen. Därefter kommer frågor angående upplevelsen av verksamheten på ett förenklat sätt i enlighet med Enkelt avhjälpna hinder. Först ska kunden besvara frågor angående den generella tillgängligheten i lokalen. Därefter redogörs för om exempelvis toalett, trösklar eller musik finns eller ej. Dessa frågor anpassas beroende på vilken verksamhetstyp samt vilken funktionsnedsättning som valdes i början. T-Kollens utformning visas i figur 47.

T-Kollen skulle kunna finansieras genom annonser och länkar via hemsidan vilket skulle täcka kostnaderna för utvecklingen av hemsidan och appen, samt för underhåll och uppdateringar. Detta system används för en liknande omdömessida vid namn Tripadvisor (Tripadvisor, 2012). Som startkapital kan olika stipendier sökas, exempelvis från Arvsfonden. Pengarna kommer läggas på avgifter för distribution av appen, skapandet av hemsidan och appen, köp av domän, marknadsföring inklusive varumärkesregistrering samt lön för de få arbetare som krävs. Ägare av certifieringen skulle förslagsvis vara en handikapporganisation, Västra Götalandsregionen eller någon privatperson som ser möjligheten i affärsidén. En utvecklingsmöjlighet är en dekal som skulle kunna utfärdas till de verksamheter som fått bäst omdömen vilket ytterligare skulle öka motivationen för verksamheterna.

T-KOLLEN

Ditt totala omdöme

Namn på ditt omdöme

Ditt omdöme

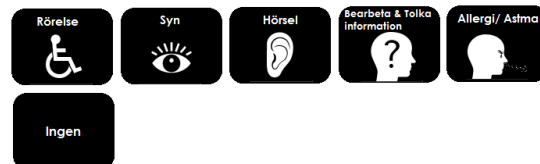

Vilken typ av besök var det?

När var du h r?

Välj typ av funktionsnedsättning

Beskriv lokalen

Hur upplevde du entrén?	☒ ☒ ☒ ☒ ☒	Utmärkt
Hur upplevde du framkomligheten i lokalen?	☒ ☒ ☒ ☒ ☒	Mycket bra
Kunde du orientera dig i butiken?	☒ ☒ ☒ ☒ ☐	Okej
Hur upplevde du bemötandet?	☒ ☒ ☐ ☐ ☐	Dålig
Hur upplevde du belysningen?	☒ ☐ ☐ ☐ ☐	Bedr�vlig
Hur upplevde du ljudnivån?	☐ ☐ ☐ ☐ ☐	
Hur upplevde du luften?	☐ ☐ ☐ ☐ ☐	

Finns följande i lokalen?

	Ja	Nej	Vet ej
Automatisk d�r�ppnare	☒	☐	☐
Trösklar	☐	☒	☐
Nivåskillnader	☒	☐	☐
-Trappa	☒	☐	☐
-Ramp	☐	☒	☐
-Hiss	☐	☒	☐
Kontrastmarkeringar	☐	☒	☐
Bländande belysning	☐	☒	☐
Musik	☐	☐	☒
Parfymerade varor	☐	☐	☒
Toalett	☐	☒	☐
Personlig service	☒	☐	☐

Figur 47: Exempel på hur T-Kollen kan utformas

För att tydligt överskåda T-Kollen och hur omvärlden kommer påverka har en SWOT-analys utförts (Se tabell 2). I den behandlas styrkor, svagheter, möjligheter och hot för affärsidén. Styrkor och svagheter är internt för själva affärsidén och företaget medan möjligheter och hot kartlägger externa faktorer och hur omvärlden kan påverka T-Kollen. Det är viktigt att veta om vad som kan påverka T-Kollen både positivt och negativt för att sedan forma strategier och mål gentemot konkurrenterna.

Tabell 2: SWOT-analys av T-Kollen

<p>Styrkor (S)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lönsamhet • Ökad kunskap • Används direkt av kunden • Resurssnålt	<p>Svagheter (W)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bristande trovärdighet • Svårt att ställa rätt frågor • Svårt att skaffa annonsörer • Olika funktionsnedsättningar och förutsättningar
<p>Möjligheter (O)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Marknadsföring • Ökat intresse • Hjälpmedel för funktionsnedsatta	<p>Hot (T)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nya certifieringar • Bristande intresse • Inget startkapital

9. Resultat och rekommendationer

Det är inte troligt att butiksägare, och även fastighetsägare, vet vad som bör göras för att uppfylla kraven enligt HIN. Det är heller inte självklart att de är motiverade att göra dessa ändringar. Ett sätt att förtydliga och motivera är genom de inventeringar verksamheterna är erbjudna att ta del av via ISG. För att arbetet med tillgänglighet ska fortskrida på ett effektivt och korrekt sätt följer här olika problem som uppstått vid användandet av TD 2.0 som bör elimineras samt rekommendationer på åtgärder som verksamheter kan utföra för att förbättra tillgängligheten.

9.1. Problem som uppstått

Ett flertal problem har uppkommit under inventeringarna och vid redigering och analysering av rapporterna efter utförd inventering, vilka borde uppmärksammas och åtgärdas för att öka intresset för inventeringar och förenkla användandet av verktyget.

- **Svårt att få intresse.** Många butiksägare är misstänksamma och oroliga över resultatet och hur det kommer att publiceras och därigenom påverka verksamhetens rykte. Andra är misstänksamma bara för att ordet inventering används och då de inte förstår vad arbetet kommer gå ut på och vad de tjänar på att godkänna en inventering. Ordet bör bytas ut för att få en mer positiv ton till arbetet.
- **Uppkopplingen påverkar.** Då den applikation som ska göra att inventeringarna kan utföras offline inte fungerar måste allt arbete göras över surfplattans 3G-nät. Detta leder till en långsammare inventering då materialet och informationen som skall laddas upp tar mycket stor plats och surfplattan inte orkar med. Programmet verkar dessutom vara för instabilt för att orka lagra all den information som finns.
- **Verktygen** som används är ett enkelt måttband, en kontrastmätare samt ett elektroniskt vattenpass. Dock är inte kontrastmätaren elektronisk vilket innebär att ögonmått måste användas för att jämföra kontrasterna vilket kan innebära felkällor. Även måttbandet kan vara problematiskt vid höga höjder då måttbandet viker sig. Även här skulle ett elektroniskt mätverktyg kunna användas vilket skulle underlätta. Vid kallt och regnigt väder påverkas surfplattan och inmatningen av information går långsammare. Även hur kontraster och belysning upplevs påverkas av vädret.
- **Pictogrammen** som används där egna bilder inte går att använda. Dessa är utformade med en svart bakgrund och en vit bild eller symbol som visar vad som får göras eller vad som är tillåtet. Detta kan vara missvisande där något inte är tillåtet då bilden ändå måste användas. Ett exempel är vid rökning, om en anvisad plats för rökning inte finns syns ändå ett Pictogram på en cigarett som visar att rökning är tillåtet. Användaren förväntas läsa sig till det riktiga svaret även fast bilden är till för de som har svårt att tolka text.
- **Svårtolkade frågor** i databasen innebär att det är svårt att veta vad som faktiskt skall mätas. Detta leder till osäkerheter hos inventerarna samt att resultatet kan påverkas om frågan blir feltolkad. Ett exempel är att uttrycken bredd och djup blandas ihop på ett felaktigt sätt, även sidolutning och längdlutning kan vara svårt att skilja åt då de är varierande vid olika frågor. Vissa frågor upplevs ologiska, ett exempel är vid svar på om sittplats finns kommer en följdfråga om armstöd oavsett och sittplats finns eller inte.
- **Relatera och hämta värden** är något som kan göras för verksamheter som delar en eller flera punkter i listan, exempelvis om de delar entré eller toalett. Detta har dock inte fungerat som önskat då relatering endast fungerar när mallarna

som används är exakt likadana, det fungerar alltså inte mellan en butik och ett café.

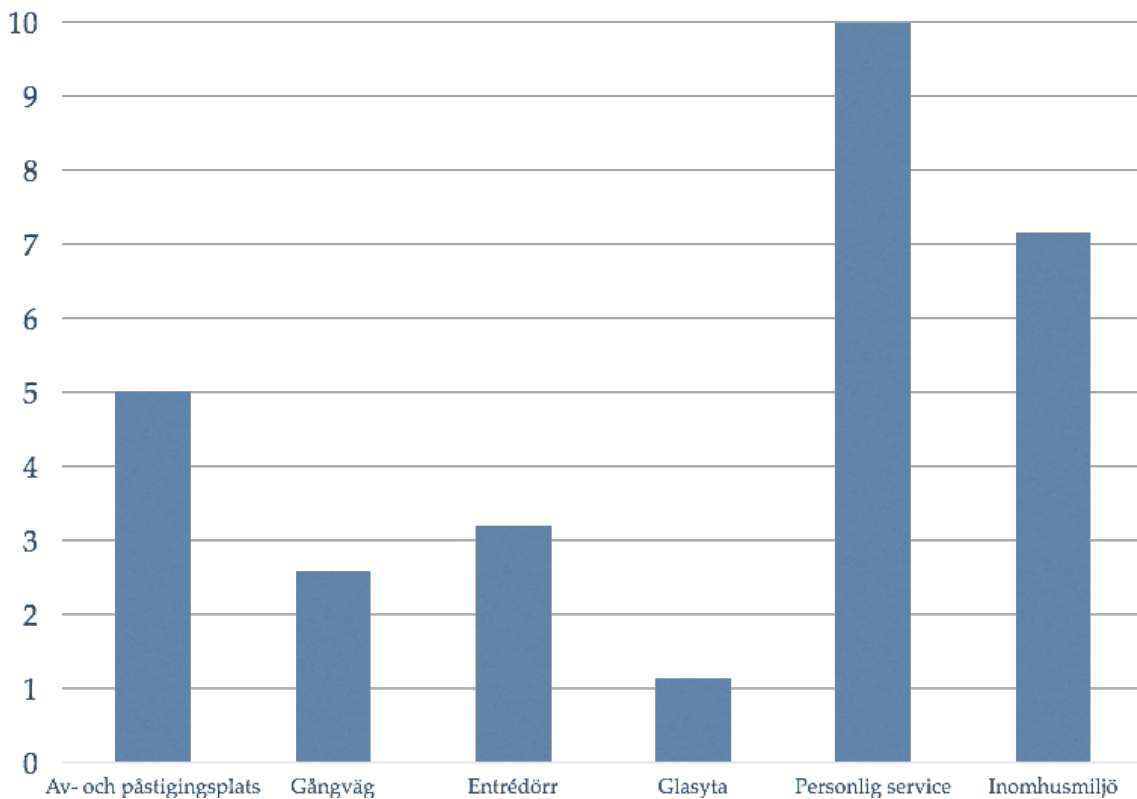
- **Databasens stabilitet** är inte den bästa, programmet är nytt och har inte testats fullt ut vilket leder till buggar i programmet. Frågor kryssas i och ur vilket ändrar resultatet, utloggning kan ske omotiverat samt problem med inloggning, och förhandsgranskning. För att inventerarnas tålamod ska bibehållas bör detta problem ses över och förbättras.
- **Redigering** av inventeringen i efterhand är problematiskt och oanvändarvänligt. Till synes enkla redigeringar är inte möjliga, så som rotering av en bild.
- **Rapporterna** som görs automatiskt och vars resultat bör motsvara inventeringen och HIN fungerar inte fullt ut. Poängen redovisas inte alltid som de ska och rapporterna verkar inte återspegla den inventering som utförts. Ibland försvinner poäng och ibland läggs delar till. Ett sådant exempel är att en hiss läggs till på verksamheter utan hiss och poängen påverkas negativt. Vid kontakt med Västra Götaland regionen svarar de att det beror på handhavande fel. Om resultatet är så beroende på inventerarna bör instruktionerna vara mer utförliga och programmet bör bli säkrare, logiskt och framförallt mer användarvänligt. Rapporterna som ska skrivas ut automatiskt är mycket invecklade och svåra att tyda, detta leder till att det kommer vara problematiskt för den som ska utföra åtgärderna att veta vad som måste göras och varför det måste åtgärdas. Detta är något TD borde se över då tanken är att det ska vara enkelt att åtgärda hindren och att verksamheterna själva ska kunna utföra inventeringarna. Utdrag från excel-rapporterna redovisas i bilaga 5.

9.2. Sammanställning av inventeringarna

En sammanställning av de utförda inventeringarna har gjorts utifrån egna observationer i kombination med TD 2.0:s rapporter. De vanligaste och gemensamma problemen har valts ut för att tydligt visa vad stadens verksamheter bör lägga fokus på att åtgärda, för att skapa tillgängliga verksamheter för alla. Följande tabell visar de genomsnittliga poängen för varje område. Uträkningen har räknats med 10 poäng som maximalt för varje kategori, vilket innebär att vissa justeringar på poängen har gjorts, för att vara jämförbara med varandra. Nivåskillnaderna har valts att inte presenteras i tabellen då vissa verksamheter saknar detta. Utdrag ur excel-rapporterna finns i bilaga 5.

Tabell 3: Diagram över medelvärde för respektive kategori. Dock är syftet med diagrammet främst att visa de trender som finns snarare än att visa exakta värden.

Av- och påstigningsplats

Av- och påstigningsplats skall vara inom 25 från entrén vilket alla verksamheter har klarat. Dock har inte många verksamheter klarat samma mått för handikapparkering, vilket inte är vanligt för verksamheter i en stadskärna. Detta innebär däremot att entrén inte kan ses som tillgänglig. Göteborgs Stad bör fortsätta arbetet med stadens gator för att uppnå god tillgänglighet. Gatorna runt Domkyrkan kan ses som förebild med tanke på av- och påstigningsplats.

Gångväg

Många av gångvägarna har varit ojämna och i dåligt skick främst på grund av gatsten som glidit isär och sjunkit ner. Detta kan åtgärdas med bättre stenväggning från början, betong mellan stenarna samt bättre underhåll. Även belysningen över vissa gator har saknats vilket orsakar problem för de som inte ser gångvägen men även för andra som behöver se hur underlaget ser ut. Ledstråk har även saknats på dessa gator vilket försvårar för synsvaga. Ledstråket skall ha en kontrast på minst 0,40 NCS och vara kännbart med teknikkäpp. Även befintliga ledstråk kan få mindre kontrast vid regnväder. Lutningen på gångvägen skall inte överstiga 2% i tvär- och längdriktning. Verksamheterna på de nylagda gatorna kring Domkyrkan tenderar att i högre grad nå detta krav men är inte fullt godkända. Detta visar på vikten av att arbetet görs korrekt från början för att minimera dyra ombyggnationer.

Entrédörr

Den största bristen med entréerna anses vara bristande kontraster då många dörrar är gjorda i glas. Detta påverkar synsvaga då de inte ser dörren och det kan upplevas obehagligt att gå igenom en dörr som inte syns ordentligt. Dels är kontrasterna mellan dörrblad och dörrkarm för liten samt själva markeringarna på glasytan. Även lutningen i entrén påverkar betyget, vilket måste lösas av kommunen och fastighetsägaren och får inte överstiga 2%. Även trösklar in i butiken kan vara ett stort problem och får inte överstiga 1,5 cm. Detta krav har flertalet verksamheter misslyckats att möta. Detta är

även något som fastighetsägaren och kommunen gemensamt måste lösa. Verksamheterna kan däremot åtgärda eventuella lösa gång- och dörrmattor vilka kan vara lätta att snubbla på.

Glasyta

Många verksamheter har stora glaspartier främst vid entrén. För att det tydligt ska synas att glaset finns där skall detta markeras med exempelvis dekal. Dessa markeringar ska synas både för sittande och stående och bör därför vara uppsatta på en höjd mellan 80-100 samt 140-160 cm. Kontrasten måste uppnå en skillnad på minst 0,40 NCS. Markeringarna kan enkelt lösas med olika klisterdekal som fästs på glasytan, detta kan vara verksamhetens logotyp eller öppettider, så länge det finns markeringar som täcker hela glasytans bredd, finns på två höjder samt har en kontrast på minst 0,40 NCS är det godkänt

Personlig service

Personlig service är något som de flesta kommersiella verksamheter erbjuder, så även de inventerade. Vissa verksamheter erbjuder mer hjälp än andra. Däremot bör personalen underlätta för sina besökare genom en enhetligt och tydlig klädsel som visar att de arbetar där. Detta är mycket ovanligt i dagens verksamheter. Dock uppskattas det högt av många funktionsnedsatta att veta vilka de kan be om hjälp om det önskas. Databasen tar däremot inte upp den frågan. Personlig service fungerade inte i databasens rapporter då det inte gav några poäng trots att alla verksamheter erbjöd det.

Inomhusmiljö

Inomhusmiljön innebär många olika frågor och kan påverka besökare på många olika sätt. De största gemensamma problemen är bristande kontraster på inredningen, men även bländande belysning och hög musik i lokalen är vanligt. Hyllplan och fasta föremål skall ha en tydlig kontrast på minst 0,40 NCS. Detta kan avhjälpas med tejp eller färg på hyllplanens ytterkant samt på exempelvis lister eller pelare. Det allra bästa är att få in kontraster och en tydlig inredning direkt i designkonceptet för verksamheten. Belysningen ska riktas så att den inte riskerar att bända besökarna och ljudnivån skall hållas behaglig utan för hög musik. Om ljudnivån upplevs för hög kan ljudabsorbenter eller isolering installeras. Brandlarmen är något de flesta butiksägare inte tänker på eller vet exakt hur de fungerar. Brandlarmet skall förutom att vara akustiskt även vara visuellt. Övriga utrymmen så som toaletter får inte glömmas bort, även där ska korrekta brandlarm finnas eller så ska rutiner finnas för att säkerställa att alla besökare kommer i säkerhet. Ytterligare uppmärksammade problem i inomhusmiljön är kassan samt nivåskillnader. Anledningen till att alla verksamheter har fått 0 poäng på kassan är att den är högre än 80 centimeter. Det är dock en säkerhetsrisk att ha en så låg kassa som 80 centimeter vilket leder till att kassan är en problematisk fråga. Möjligtvis kan en del av kassan gå att sänka ner vid behov eller ha en flyttbar eller höj- och sänkbar kortläsare.

Nivåskillnader i en lokal kan vara svåra att åtgärda då det ofta innebär stora förändringar och kostnader, däremot finns mycket att göra för att förbättra tillgängligheten för dessa nivåskillnader. I trappor måste kontraster finnas på första och sista trappsteget, detta har inte uppnåtts i alla verksamheter. Ledstänger skall finnas på båda sidor av trappan och löpa 30 cm innan och efter första och sista trappsteget. Ledstången skall även löpa oavbrutet, vara i en kontrasterande färg samt vara placerad 90 cm över underlaget. Det ska vara minst tre steg i trappan för att minimera snubbelrisken. Dessa parametrar har inte alltid uppnåtts i de inventerade verksamheterna. Ramper får inte överstiga lutningen 1:12 vilket motsvarar 8,3%, och

samma krav på ledstängerna gäller även för ramper. I ett av fallen har detta inte uppnåtts. Två av verksamheterna kompletterade sin trappa med hisstypen plattformshiss. Den hissen rekommenderas inte i publika miljöer då de kan innebära en klämrisk samt att hissknappen måste hållas in under hela färden. En korghiss bör istället installeras vid en eventuell ombyggnation.

Kulturhistoriskt värde

Vid ombyggnationer och ändringar måste även byggnadens kulturella värden beaktas. Enligt Helene Hansson väger en q- eller Q-märkning lika tungt som Enkelt avhjälptra hinder. Detta kan leda till en mer långdragen renovering då mer eftertanke behövs för att inte göra åverkan på fastigheten samtidigt som tillgängligheten blir god. Förändringar i den byggda miljön måste vara välmotiverade om byggnaden är skyddad. Även gångvägarna måste utformas noggrant då stadsbilden bör förbli så ursprunglig som möjligt för att passa stadens karaktär och historia.

9.3. Val av certifiering

Efter olika intervjuer och tankar angående certifieringar anses en kombination av T-Gubben och T-Kollen som bäst lämpade alternativ. På så sätt får kunderna en säkerhet och trovärdighet genom certifieringen T-Gubben samtidigt som T-Kollen är ett smidigt verktyg för att snabbt få en uppfattning om verksamheten. På så sätt kan funktionsnedsatta själva genom egna omdömen få påverka verksamheterna och deras resultat. Därigenom kan verksamheterna snabbt få feedback på sin tillgänglighet och eventuellt vidta åtgärder genom exempelvis inventering enligt TD 2.0 eller anlita en tillgänglighetskonsult. T-Kollen är en mer fristående certifiering som inte är beroende av att kunderna har någon kunskap och tack vare enkelheten kan fler svar och omdömen samlas in vilket bidrar till hög kvantitet. T-Gubben däremot fokuserar mer på kvalitet och säkerhet bland de certifierade för att kunderna ska veta att de arbetar med tillgänglighetsfrågor och gör vad de kan för att förbättra verksamheterna.

10. Diskussion

Vid början av examensarbetet trodde vi att vi skulle kunna utreda verksamheterna på ett enkelt och smidigt sätt med hjälp av TD 2.0 och på så sätt jämföra dess tillgänglighet sinsemellan och ta fram åtgärdsplaner för verksamheterna. Så blev dock inte fallet då programmet inte fungerar på ett, enligt oss, önskvärt sätt. Arbetet kom därför att utreda verktyget och behandla det arbete som görs för tillgänglighet idag. Detta innebar att hela 10 inventeringar inte hade behövt utföras, istället kunde fokus legat på intervjuer och djupstudier av databasen samt utvecklingen av T-Kollen. Dock har dessa 10 inventeringar lett till att vi med självkänsla och trovärdighet kan upplysa om de problem och brister som finns i Tillgänglighetsdatabasen.

De verksamheter som valdes är inte valda slumpmässigt vilket kan leda till ett missvisande resultat då vi var undermedvetna om vilka verksamheter som skulle få bra respektive sämre resultat. Verksamheterna valdes främst för att uppnå en variation mellan dem och för att påvisa problem i olika verksamhetstyper. Dock kunde inga trender eller skillnader utläsas genom rapporterna vilket ledde till att generella brister och åtgärder redovisades istället. Då arbetet kan ses som ett pilotprojekt har flexibilitet och analyserande förmågor varit nödvändiga för att rikta arbetet mot nya riktningar och andra utredningar än det som först var tänkt. Fördelarna med vändningen arbetet gjorde är att TD-verktyget kan utvecklas med hjälp av våra kommentarer och synpunkter. Även Innerstaden Göteborgs arbete kan utvecklas med hjälp av exempelvis våra idéer kring en ny certifiering och hur den skulle kunna användas för att öka intresset för

tillgänglighet och motivera verksamheterna att arbeta med dessa frågor. Genom en typ av certifiering kommer verksamheterna kunna marknadsföra sitt arbete och på så sätt vinna fler kunder och besökare. T-Kollen är även ett sätt att bedöma bemötandet av personen i fråga till skillnad från TD 2.0 som utelämnar den viktiga aspekten.

Först och främst konstaterades att databasen inte är så användarvänligt att vilken butiksägare som helst skall kunna utföra inventeringen själv. Även då inga förkunskaper om tillgänglighet krävs så behövs datorvana och ett stort mått tålmod. Vi tror inte att butiksägare kommer orka lägga ner den tid som krävs för att utföra inventeringen själv utan det kommer behövas extern hjälp. Redan nu när inventeringen var kostnadsfri och utförd av oss fanns viss motsättning och misstänksamhet kring hur materialet skulle publiceras och det fanns en viss oro över dåliga omdömen. TD och de som använder sig av TD måste vara tydliga för att de positiva aspekterna ska framgå. Det är lätt att förstå verksamheterna som ser det som något tidskrävande och kanske krångligt när de vet om att de redan har kunder. För att verksamheterna ska förstå hur mycket en inventering och förbättrande åtgärder faktiskt kan gynna dem måste det göras en ansträngning från Västra Götalandsregionen för att informera om TD och hur det används.

Databasen är ny och därför finns en del barnsjukdomar i programmet vilket innebär att resultaten inte är helt tillförlitliga. Detta bidrar till svårigheter vid åtgärdsplaner till verksamheterna samt att längre tid för redigering och analyser fordras för att läsa ut rapporterna. Rapporterna är i sig för svåra för vem som helst att förstå och är svåra att överskåda. Detta arbete försvåras betydligt när rapporterna dessutom inte fungerar som de ska. På så sätt bör inte utläsandet av rapporterna endast ske av butiksägarna då de endast kommer leda till förvirring. Rapporterna måste förenklas betydligt och TD bör erbjuda åtgärdsplaner för att konkurrera med privata arkitektbyråer som gör arbetet på ett mycket smidigt sätt. Däremot anser vi att tanken med TD 2.0 är bra men det bör läggas mer tid och resurser på att få databasen användarvänlig och logisk. Fokus bör läggas på att få grunderna och det enkla att fungera fullt ut innan mer avancerade funktioner läggs till. Tyvärr verkar arbetet ha skett lite för ostrukturerat och inte med en tydlig plan för att sedan växa sig större. I dagsläget fungerar inte ens de mest vitala delarna av inventeringen och databasen är för rörig och ostabil. När problemen med TD 2.0 är åtgärdade bör databasen marknadsföras mycket bättre. Idag är TD 2.0 relativt okänt och används knappt av handikapporganisationernas medlemmar och ännu mindre av allmänheten. Insatser krävs som synliggör databasen och visar på hur det kan förenkla vardagen för så många människor. Ett exempel är att marknadsföra sig i Tidningen i centrum, på Göteborg stads hemsida, nyheterna på TV eller radio eller i GP. Det är viktigt att få allmänheten medveten om TD:s symbol och vad den står för, att de vet om att den innebär att det går att söka på verksamhetens tillgänglighet när symbolen visas på hemsidan.

Ytterligare en annan aspekt är att TD 2.0 främst riktar sig till butiksägare när det i själva verket är fastighetsägarna som till grunden är ansvariga för Enkelt avhjälpna hinder. Även om vissa delar kan och bör göras av verksamheterna själva bör ändå fastighetsägarna bli mer delaktiga i den här processen. För lös inredning är självklart verksamheten ansvarig men fastighetsägaren bör se till att det blir gjort. För större åtgärder är fastighetsägaren ansvarig. Efter intervjuer med båda parter framgår det att samarbetet inte alltid är optimalt. Båda parter försöker ofta komma undan sina skyldigheter och allt grundar sig i pengar och resurser. Fastighetsägare gör endast åtgärder om det är välmotiverat och om de själva kan tjäna pengar på dem i form av hyreshöjningar. Samtidigt anser butiksägare att hyrorna redan är i taket av vad som verksamheten klarar av och därför anser att fastighetsägarna borde ta större ansvar för

lokalernas tillgänglighet. Ett annat problem är att kedjor inte kan göra vilka åtgärder som helt utan godkännande från huvudkontoret. Det är därför av stor vikt att fastighetsägarna kan hitta rätt lokal åt rätt fastighet redan från början för att minska problemen. Verksamheterna bör även se över sina designkoncept och implementera tillgänglighetsaspekter redan i grundarbetet. På så sätt blir alla kedjans butiker tillgängliga istället för endast några utspridda. Utifrån intervjuer som gjort verkar fastighetsägarna bli mer medvetna om tillgänglighet och det arbete som måste göras, fler och fler blir utbildade inom tillgänglighet inom företaget och till de flesta projekt tas tillgänglighetskonsulter in som hjälp och kontrollant. Dock handlar detta främst om om- och nybyggnationer. Det är bäst att göra rätt från början än att åtgärda fel i efterhand vilket leder till mycket större kostnader än om arbetet skulle gjorts rätt direkt. Kommunen har ett ansvar i detta i och med att staden är gammal och med tanke på de riktlinjer som finns. Kommunen bör dock alltid ha i åtanke att tillgängligheten väger lika tungt som kulturvärdet och därför se till att gångvägar och fasader blir ombyggda rätt ur båda perspektiv vid renoveringar.

En tillgänglig innerstad gynnar många parter i samhället, bland annat genom den ökade mångfalden som bidrar till ett samhälle där alla får vara delaktiga. Det finns även många ekonomiska fördelar för näringslivet då köpkraften hos funktionsnedsatta kan utnyttjas fullt ut samt deras möjlighet att själva bidra som arbetskraft. Verksamheterna kan även dra nytta av den positiva marknadsföring som tillgänglighetsarbete innebär. Fastighetsägarna gynnas av att göra detta arbete redan nu då lagarna kommer ändras över tid, på så sätt kan kostnaderna spridas ut över längre tid istället för att göra allt på en gång när lagarna blir strängare. Deras lokaler kan dessutom bli mer attraktiva och öka i värde om de är tillgänglighetsanpassade. Genom dessa åtgärder och om arbetet med tillgänglighet fortskrider kommer fler och fler i samhället gynnas och få möjligheten att delta i samhället och Göteborgs Stad kommer nå målet med en innerstad tillgänglig för alla.

11. Referenser

11.1. Litteratur

Carlsson, L.O et al. (2013) *En innerstad för alla*. Göteborg: Linderoths

Boverket (2005) *Enklare utan hinder*. Karlskrona: Danagårds grafiska AB (Upplaga 1:2)

Lindvall, J. (2007) Fallstudiestrategier. *Statsvetenskaplig tidskrift*, vol. 109, nr. 3, s. 270-278.

Trost, J. (2010) *Kvalitativa intervjuer*. Upplaga 4. Lund: Studentlitteratur AB

11.2. Elektroniska källor

Accessum (2014:a) För vem? <http://www.accessum.se/start.asp?sida=11047> (25 januari 2014)

Accessum (2014:b) Handikapspolitik <http://www.accessum.se/start.asp?sida=11048> (25 januari 2014)

Accessum (2014:c) Lagstiftning <http://www.accessum.se/start.asp?sida=11044> (25 januari 2014)

Accessum (2014:d) Om tillgänglighet <http://www.accessum.se/start.asp?sida=11033> (25 januari 2014)

Accessum (2014:e) Varför tillgängligt
http://www.accessum.se/start.asp?sida=11068&utm_source=google&utm_medium=cpc&utm_campaign=tillganglighet (25 januari 2014)

Arbetsmarknadsdepartementet. Prop. 2013/14:198. *Bristande tillgänglighet som en form av diskriminering*. Stockholm.
<http://www.regeringen.se/content/1/c6/23/68/23/ea00175a.pdf> (25 januari 2014)

Boverket. BFS 2013:9 HIN 3. *Boverkets författningssamling*.
<https://rinfo.boverket.se/HIN/PDF/BFS-2013-9-HIN3.pdf> (25 januari 2014)

Boverket (2013a) Tillgänglighet i den fysiska planeringen.
<http://www.boverket.se/Planera/planeringsfragor/Tillganglighet-i-den-fysiska-planeringen/> (25 januari 2014)

Boverket (2013b) Uppföljning av funktionshinderspolitiken - Hur är läget?
<http://www.boverket.se/Tillganglighet/Funktionshinderspolitik/Uppfoljning-av-funktionshinderspolitiken/> (25 januari 2014)

European Union (2013) *Press release details*. http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-1192_en.htm (4 februari 2014)

Filipstads kommun (2010) *Tillgänglighetshandboken*. Filipstad.
<http://www.filipstad.se/download/18.167fb7f712709ae7e4e80008612/1380273879425/Tillg%C3%A4nglighetshandboken> (14 maj 2014)

- Handikappsförbunden (2014) Om Handikappsförbunden <http://www.hso.se/vi-ar-handikappforbunden/> (30 april 2014)
- Handisam (2012) *Riv hindren. Riktlinjer för tillgänglighet. Enligt förordning 2001:526 om statliga myndigheters ansvar för genomförande av handikappolitiken*. Stockholm: Stockholm Södra Glory Reklambyrå. ISBN 978-91-979062-9-6
- Handisam (2014) *Om handisam*. <http://handisam.se/Om-Handisam/> (24 april 2014)
- HSO Göteborg (2014) Organisation. <http://www.gbghso.se/hso-organisation.html> (30 april 2014)
- Innerstaden Göteborg (2014) *Organisation*. <http://innerstadengbg.se/innerstaden-goteborg/om-innerstaden-goteborg/organisation/> (10 februari 2014)
- Mänskliga rättigheter, Regeringens webbplats om mänskliga rättigheter (2014a) *FN:s allmänna förklaring*. <http://www.manskligarattigheter.se/sv/vem-gor-vad/forenta-nationerna/fn-s-allman-forklaring> (14 februari 2014)
- Mänskliga rättigheter, Regeringens webbplats om mänskliga rättigheter (2014b) *Rättigheter för personer med funktionsnedsättning*. <http://www.manskligarattigheter.se/sv/de-manskliga-rattigheterna/vilka-rattigheter-finns-det/rattigheter-for-personer-med-funktionsnedsattning> (12 februari 2014)
- Socialdepartementet. SFS 2010:900. *Plan och bygglag*. Stockholm. <http://rkrattsdb.gov.se/SFSdoc/10/100900.PDF> (9 maj 2014)
- Stadsbyggnadskontoret (2008). (7) *Centrum- beskrivning av stadsdelen*. Göteborgs Stad. <http://goteborg.se/wps/wcm/connect/bfcbc0d5-6283-447b-8d38-aa4deac64719/OPACentrumweb.pdf?MOD=AJPERES> (14 maj 2014)
- Svensk Handel, Konsumentverket (2011) *Butik för alla*. http://www.konsumentverket.se/Global/Konsumentverket.se/Best%C3%A4lla%20och%20ladda%20ner/Broschyrer/Dokument/kov_broschyr_butik_for_alla.pdf (8 maj 2014)
- Svensk Tillgänglighet (2014) *Tillgänglighetsnyckeln*. <http://www.svensktillganglighet.se/tillganglighetsnyckeln.html> (5 maj 2014)
- Tripadvisor (2012) *Annual Report*. http://files.shareholder.com/downloads/AMDA-MMXS5/3163708880x0x688953/CC486CFC-859C-4149-8F5D-29A6C653D19A/TRIP_2012_Combo.pdf (12 maj 2014)
- TD (2013). *TD*. <http://www.t-d.se/sv/TD2/TD/> (15 april 2014)
- Utrikesdepartementet. SÖ 2008:26. *Sveriges internationella överenskommelser Nr. 26*. Stockholm, Utrikesdepartementet. ISSN 1102-3716
- Wermeling, E. (2012) *Jodå. Tillgänglighet lönar sig. (Vi har räknat på det)*. [http://www.hso.se/Global/Diskriminering/Jodå.%20Tillgänglighet%20lönar%20sig.%20\(vi%20hr%20räknat%20på%20det\).pdf](http://www.hso.se/Global/Diskriminering/Jodå.%20Tillgänglighet%20lönar%20sig.%20(vi%20hr%20räknat%20på%20det).pdf) (14 februari 2014)

11.3. Muntliga källor

Berntson, P-A. Boendeavdelningens utvecklingsenhet, Fastighetskontoret. Muntlig intervju 14 april 2014 på Innerstaden Göteborg.

De Val, M. Arkitekt SAR/MSA, Sakkunnig i tillgänglighet, Ferrum arkitekter. Muntlig intervju 14 maj på Ferrum arkitekter.

Ehrlington, H. Ombudsman, HSO Göteborg. Stadsvandring 13 maj 2014 i Göteborg stadskärna.

Forsling, A. Kundchef, Wallenstam. Mailkontakt 6 maj 2014.

Hani, G. Cafébiträde, Butiksägare, Ahlströms konditori. Muntlig intervju 16 maj 2014 på Ahlströms konditori.

Hansson, H. Byggnadsinspektör, Stadsbyggnadskontoret. Mailkontakt 11 april 2014.

Johansson, S. Ideolog, Funka Nu AB. Mailkontakt 25 mars 2014.

Referensgrupp:

Ahlquist, C. Representant Synskadades Riksförbund.

Berntson, P-A. Tillgänglighetsenheten, Fastighetskontoret.

Burden, L. Omvärldsbevakare, Svensk handel.

Ehrlington, H. Ombudsman, HSO Göteborg.

Vakoufari, C. Projektledare, Innerstaden Göteborg.

Möte 22 april 2014 på HSO Göteborg.

Pettersson, T. Teknisk förvaltare, Vasakronan. Telefonintervju 29 april 2014.

Vakoufari, C. Projektledare, Innerstaden Göteborg. Muntlig intervju 27 januari 2014 på Innerstaden Göteborg.

Bilaga 1

Checklistor på tillgänglighetsförbättringar butiker tjänar på enligt broschyren "Butik för alla" som är utarbetad av Svensk handel tillsammans med Konsumentverket. Listerna innehåller både bindande krav och riktlinjer, de bindande kraven är märkta med *. Nedan följer ett urval av de punkter i checklistorna som anses mest relevanta för arbetet.

Entré

- Trösklar** – högre än 1 cm tas bort eller åtgärdas med kil.*
- Dörröppnare** – installeras om det finns dörrstängare eller om dörren är tung.*
- Dörröppningsknappen** – placeras 0,8 m från mark eller golv och 1 m från hörn eller dörr.*
- Ledstänger** – monteras vid eventuella trappsteg.*
- Befintliga ledstänger** – justeras så att de börjar och slutar 0,3 m före översta och nedersta trappsteget.*
- Trappsteg** – kontrastmarkeras där trappan börjar och slutar.*
- Ramp** – installera ramp vid trappsteg där hiss saknas.*
- Stora glaspartier** – varningsmarkeras i ögonhöjd.*
- Entrédörr** – kontrastmarkeras med färg avvikande mot vägg.*
- Dörr** – passagemått bör vara minst 0,84 m.
- Allergiframkallande produkter** – flyttas bort från entrén.
- Askkopp** – flyttas från entrén.*
- Belysning** – korrigeras till bländ- och reflexfri.*
- Butiksskylt** – kompletteras med taktil skylt.

I butiken

- Hyllor** – justera till lämplig höjd 0,4–1,5 m över golv och räckvidden helst 0,3 m från hyllkant.
- Provhytt** – utforma minst en provhytt med måtten 2x2 m. Placera minst en klädkrok 0,8–0,9 m från golv och minst 1 m från hörn.
- Prismärkning** – ska ha en stil och storlek som är lätt att läsa.

Kassa

- Käpphållare** – monteras gärna vid kassan.
- Kassadisk** – någon del bör vara 0,8–0,9 m hög från golv. Passagemåttet vid kassa minst 0,9 m.
- Kassadisplay** – placeras 1,4–1,6 m från golv, med väl synligt pris.
- Betalkortsterminal** – placeras 0,8-1,1 m från golv eller på höj- och sänkbar arm.*
- Allergiframkallande produkter** – bör undvikas vid kassan

Utanför butiken

- Handikapparkering** – bör finnas mindre än 25 m från entrén.
- Handikapparkering** – bör vara 5 m bred, ej luta mer än 1:50 och ha ett fast, jämnt och halkfritt underlag.*
- På- och avstigningsplats** – bör finnas mindre än 25 m från entrén.
- Gångstråk** – skottas och sandas regelbundet vid snöfall och halka.
- Bänk med armstöd** – bör finnas i anslutning till entrén.
- Området utanför butik** – jämnt och plant underlag utan nivåskillnad.*
- Skyltar och marschaller** – placeras inte i gångstråk.

(Svensk Handel, Konsumentverket, 2011)

Bilaga 2

Nedan redovisas de frågor som ställts i de olika intervjuerna som genomförts.

Fastighetsägare

Torbjörn Pettersson, Teknisk förvaltare Vasakronan 2014-04-29

Anders Forsling, Kundchef Wallenstam 2014-05-06

1. Känner du till lagen om enkelt avhjälpna hinder och vad den innebär?
2. Vilket arbete har gjorts med tanke på denna lag?
3. Hur ser ni på ert ansvar? Skrivs ansvaret över på butiksägaren?
4. Vilka åtgärder gör ni? Vem tar kostnaden och hur sköts det?
5. Har ni fått in några anmälningar om brister i enkelt avhjälpna hinder?

Butiksägare

1. Är ni villiga att avsätta pengar för att förbättra tillgängligheten?
2. Hur stor egen påverkan har ni på er verksamhet?
3. Vad har ni för möjligheter att själva göra om? Får ni exempelvis sätta tejp eller måla kanterna på hyllorna i en annan färg?
4. Vad kommer ni göra med den information ni får från rapporterna från TD? Kommer ni ta med det uppåt i hierarkin?
5. Hur är dialogen med fastighetsägaren? Samarbetar ni med tillgänglighet?
6. Hur har ni löst liknande frågor tidigare? Hur är avtalet? Vem ska lösa åtgärderna?

Övriga

Per-Anders Berntson, Boendeavdelningens utvecklingsenhet, Fastighetskontoret 2014-04-14

1. Vad var grunden och motivationen till T-gubben?
2. Vad ser du som främsta problem med stadskärnan idag?
3. Vem har skapat TD? Vilka är tänkta att använda det och bära ansvar för det?
4. Vad anser du om ansvaret och kommunikationen mellan butiksägare och fastighetsägare? Vem bär ansvaret ekonomiskt?
5. Hur följs åtgärdsplanerna upp?
6. Hur tror du man kan tjäna på tillgänglighet? Och hur ska man få butiks- och fastighetsägare att förstå det? Eller är det någon annan problematik som måste övervinnas högre upp?
7. Hur ska märkningen utvidgas? I hela Sverige? Krävs det lagändringar?
8. Hur gör andra städer med tillgänglighet? Ex. Malmö och Stockholm. Något som är användbart även för Göteborg?
9. Hur ser problematiken ut med tillgänglighet kombinerat med k- och q-märkningar. Vad väger tyngst? I så fall varför?

Maria de Val, Sakkunnig i tillgänglighet, Ferrumm Arkitekter 2014-05-14

1. Vad är de största problemen du ser med fastigheter i Göteborgs innerstad?
2. Vad innebär ditt arbete? Vilken typ av lokaler brukar du titta på?
3. Vad är det vanligaste fastigheterna borde åtgärda?
4. Tycker du det finns begränsningar i lagen? Borde något utvecklas? Fungerar HIN?

5. Hur ser du på ansvaret fastighetsägarna ska ta? Tar de sitt ansvar?
6. Tror du det kommer påverkas att HIN blir en del av diskrimineringslagen?
7. Hur reagerar fastighetsägare på de kostnader som uppstår vid åtgärder för tillgänglighet? Är de villiga att göra åtgärderna?
8. Känner du till TD 2.0? Fattas något i rapporterna från TD? Finns det ytterligare frågor som borde tas upp?

Helene Hansson, Byggnadsinspektör Stadsbyggnadskontoret 2014-04-11

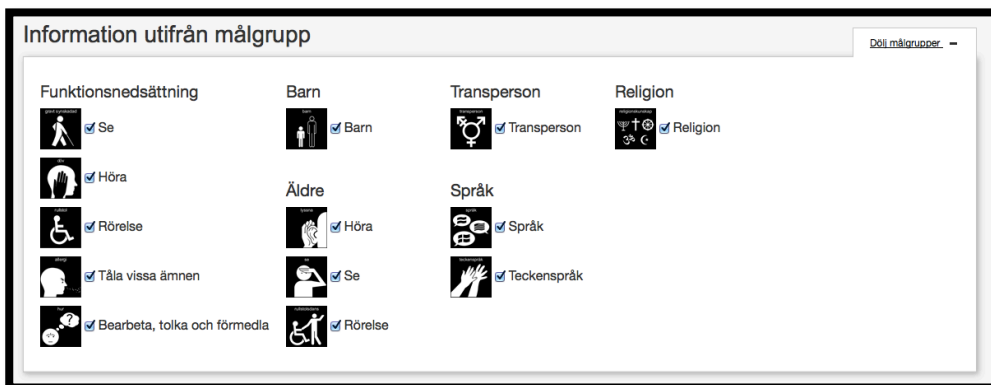
1. Vad anser du vara det största problemet med Göteborgs stadskärna?
2. Vem bär ansvaret för att stadskärnan är tillgänglig? (kommunen/enskilda fastighetsägare/butiksägare) Hur skall man se på denna problematik i avseende på vem som skall ta kostnaderna och hur lagen ser ut?
3. Hur stora krav och åtgärder på tillgänglighet kan vidtas i k- och q-märkta byggnader?
4. Stämmer det att lagen, enkelt avhjälpta hinder endast måste följas om det kommer in en anmälning? Vad anser du om detta, krävs det striktare lagstiftning? Hur vanligt är det att funktionsnedsatta anmäler brister på tillgänglighet och följs det upp om verksamheterna åtgärdar problemen?

Stefan Johansson, Ideolog Funka Nu AB 2014-03-25

1. Vi kommer göra inventeringar och använda oss av databasen TD 2.0, tillgänglighetsdatabasen. Vi undrar om det är likt det som används på Funka Nu och hur länge era checklistor har funnits.
2. Vi undrar också över vilka regelverk ni går efter och hur ni har utgått från den egna individen.
3. Kan vem som helst beställa Funka Nu:s material och vad händer efter man inventerat?
4. Kan man få någon certifiering eller bevis på att man inventerat och kanske gjort åtgärder?
5. Hur vill ni att materialet ska användas och vad ska det leda till?
6. Hur tycker ni att det fungerar och hur är responsen? Ser du några problem?

Bilaga 3

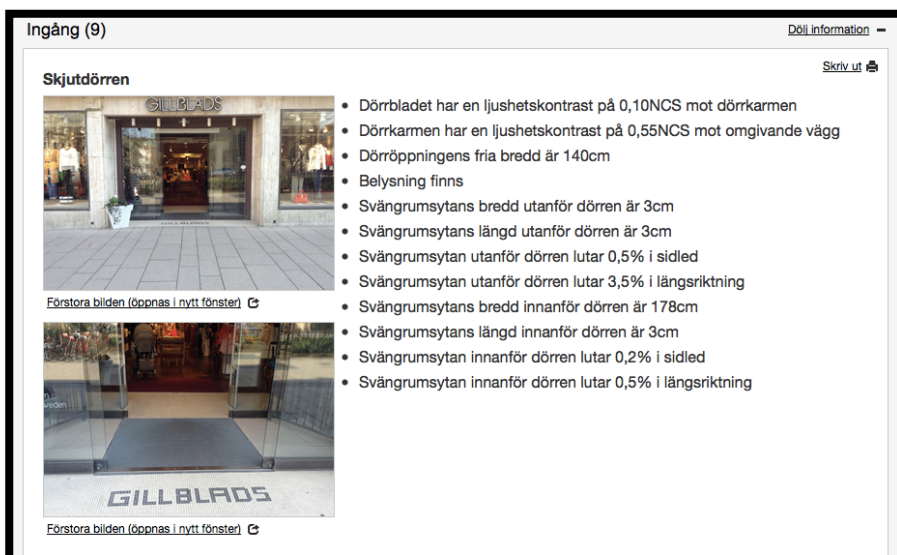
Nedan visas ett utdrag på hur verksamheten presenteras på hemsidan för besökare.

Figur 1: Valbara funktionsnedsättningar och målgrupper, utifrån valen sållas viss information bort.

Figur 2: Skärmdump av redovisningen av Av- och påstigningsplats

Figur 3: Skärmdump av redovisningen av ingången

Bilaga 4

Nedan visas hur databasen är uppbyggd och hur värden framtas med hjälp av de verktyg som används och som är beskrivna i kapitel 6.1. Frågetecknen bakom svaren ger ytterligare instruktioner och hjälp på hur mätningen skall ske. Att ordet "BILD" står i parentes innebär att en bild är obligatorisk.

Gångvägen lutar (BILD)

Backens lutning mätt på längden %

Backens längd m

Ytans längd vid backens slut m

Ytans lutning mätt i sidled vid backens slut %

Bilder

Bilder

 image.jpg

Figur 1: Gångvägens lutning mäts m.h.a. ett vattenpass och besvaras i %

Mät trottoarkantens (BILD)

Höjd cm

Bilder

Bilder

 image.jpg

Figur 2: Trottoarkanten mäts m.h.a. ett måttband och besvaras i centimeter

Mät väggskylten (BILD)

Höjd underkant cm

Höjd överkant cm

Bilder

Bilder

 image.jpg

+ Lägg till

Spara & Gå bakåt Spara & Gå vidare

Figur 3: Väggskyltens höjd mäts m.h.a. av måttband i kombination ögonmått

Ledstråk runt i butiken finns (BILD)

Kännbart ledstråk

Ljushetskontrast mot bakgrund NCS

Bilder

Bilder

 image.jpg

+ Lägg till

Spara & Gå bakåt Spara & Gå vidare

Figur 4: Ledstråkets kontrast mäts m.h.a. kontrastmätare

Bländande dagsljus förekommer

Möjlighet att skärma av bländande dagsljus

--- Välj alternativ ---
finns
finns inte

Bilder

+ Lägg till

Spara & Gå bakåt Spara & Gå vidare

Figur 5: Exempel på fråga med olika färdiga svarsalternativ, om bländade dagsljus inte förekommer kryssas inte rutan i.

Bilaga 5

Poäng	Maxpoäng	Regel	Villkor	Inventerat värde	Uppfyllt	Delpoäng	Möjliga delpoäng	Målgrupper	Villkorstext	Regeltext	Syftestext	Rumsnummer	Karta	Bilder
5,00	10	Av- och påstigningsplats (Av- och påstigningsplatsen i paket: Av- och påstigningsplats, block: Av- och påstigning med gångväg)	Trottoarkant (Trottoarkanten vid av- och påstigningsplatsen)											
5,00	10	Endast passageöppning (utan dörr) (Endast passageöppning i paket: Inomhusdörr, block: Café-rum)	Utformning (Passageöppning)											
		Dörrkontrast (Kontrast)												
		Dörrkarm mot omgivande vägg (Passageöppningens ljushetskontrast)												
		Ljushetskontrast ≥0,4	0,5ONCS	Ja		5,00	5,00	Svårt att se, S	Villkorstext		Syftestext			
10,00	10	Enskilt steg (Enskilt steg i paket: Enskilt steg, block: Parkering och gångväg)	Ljushetskontrast ≥0,4			0,00	0,00	Svårt att röra	Villkorstext		Syftestext			
		Steket koppel hiss eller ramp				0,00	0,00	Svårt att röra sig, Barn						
2,92	10	Entrédörr (Entré i paket: Entré, block: Ingång)	Dörr (Entrédörren)											
		Dörr (Entrédörren)												
		Dörrtyp (Välj typ av entrédörr)												
		Slagdörr (Slagdörren)												
		Öppnande av dörr (Dörren öppnas)												
		Utformning (Slagdörren)												
		Tröskel (Tröskel)												
		Tröskelhöjd (Mät slagdörrens tröskel)												
		Tröskelhöjd ≤1	4cm	Nej		0,00	0,25	Svårt att röra	Villkorstext		Syftestext			Bilder
		Dörrkontrast (Dörrkontrasten)												
		Dörrblad mot dörrkarm (Slagdörrens ljushetskontrast)												
		Ljushetskontrast ≥0,4	ONCS	Nej		0,00	0,50	Svårt att se, S	Villkorstext		Syftestext			
		Dörrkarm mot omgivande vägg (Entrédörr)												
		Ljushetskontrast ≥0,4	0,5ONCS	Ja		0,50	0,50	Svårt att se, S	Villkorstext		Syftestext			
		Snubbelrisk innanför (Dörrmatta, gångmatta, skrapgaller innanför)												
		Skrapgaller (Skrapgaller innanför dörr)												Bilder
		Skrapgaller (Skrapgaller innanför)												
		Beskriv skrapgaller infälld i nivå med infälld i nivå	Ja			0,17	0,17	Svårt att röra	Villkorstext		Syftestext			Bilder
		Belysning entré (Mät slagdörren)												
		Belysning finns	finns	Ja		0,50	0,50	Svårt att se	Villkorstext		Syftestext			
		Ringklocka (Ringklocka)												

Figur 1: Utdrag ur excel-rapport 1 (TD, 2014)

1,53	10	Gångväg (Gångvägen från av- och påstigningsplatsen till entrén i paket: Gångväg från av- och påstigningsplats till entré, block: Av- och påstigning med gångväg)	Ledstråk (Ledstråk till entré finns)			0,00	2,50	Svårt att se, Svårt att bearbeta, tolka och förmedla information	Villkorstext		Syftestext			
		Ljushetskontrast ≥0,4	finns inte	Nej		0,00	2,50	Svårt att se, S	Villkorstext		Syftestext			
		Kännbart leds finns												
		Gångyta (Gångvägen)												
		Föremål placerade i gångstråk (Föremål i gångvägen)												
		Fast föremål (Fast föremål)												
		Markering (Markering av fast föremål)												Bilder
		Markeringens ≥0,4	ONCS	Nej		0,00	0,42	Svårt att röra	Villkorstext		Syftestext			
		Markeringen är känbar med teki	känbar m	Ja		0,42	0,42	Svårt att röra	Villkorstext		Syftestext			
		Gångyta / sittplats (Gångvägen)												
		Gångytans underlag (Gångvägen)												Bilder
		Underlag hårdgjord, jämn < hårdgjord	Nej			0,28	0,83	Svårt att röra	Villkorstext		Syftestext			
		Belysning finns	finns	Ja		0,83	0,83	Svårt att röra	Villkorstext		Syftestext			
		Passageöppning i gångväg (Passageöppning på gångvägen)												
		Passageöppning i gångväg (Passageöppningen)												
		Kontrast (Kontrasten)												
		Ljushetskontrast ≥0,4	ONCS	Nej		0,00	1,67	Svårt att se, S	Villkorstext		Syftestext			
0,00	10	Handikapparkering (Handikapparkeringsplats i paket: Handikapparkeringsplats, block: Parkering och gångväg)												
2,08	10	Handikapptoilet - Tillgänglig toalett (Handikapptoiletens utformning i paket: Handikapptoilet - Tillgänglig toalett, block: Café-rum)	Toalettstol (Beskriv toalettstolens sittring och kontrast)											
		Sittring av hår finns	finns	Ja		0,45	0,45	Svårt att röra	Villkorstext		Syftestext			
		Ljushetskontrast ≥0,4	0,1ONCS	Nej		0,00	0,45	Svårt att se, S	Villkorstext		Syftestext			
		Armstöd toalett (Armstöd)												
		Avstånd mellan armstöden (Mät avståndet mellan armstöden)												Bilder
		Avstånd mellan ≥60 eller ≤60	53cm	Nej		0,00	0,30	Svårt att röra	Villkorstext		Syftestext			
		Armstöd till höger (Armstöd till höger sett framifrån)												
		Armstöd på höger sida framifrån sett (Beskriv höger armstöd)												Bilder
		Höjd ≥80 eller ≤80	80cm	Ja		0,08	0,08	Svårt att röra	Villkorstext		Syftestext			
		Typ av armstöd uppfällbart	uppfällbart	Ja		0,08	0,08	Svårt att röra	Villkorstext		Syftestext			
		Torkmöjlighet (Torkmöjlighet finns)												
		Höjd ≥80 eller ≤90	125cm	Nej		0,00	0,45	Svårt att röra	Villkorstext		Syftestext			
		Avstånd från l ≥70	50cm	Nej		0,00	0,45	Svårt att röra	Villkorstext		Syftestext			
		Krok (Krok finns)												
		Löslutning av krok ≥80 eller ≤80	170cm	Nej		0,00	0,01	Svårt att röra	Villkorstext		Syftestext			

Figur 2: Utdrag ur excel-rapport 2 (TD, 2014)